
AUTOGRAF "CRKVENE LIRE" ILIRSKOG GLAZBENIKA
FORTUNATA PINTARIĆA NIJE BIO UNIŠTEN, VEĆ
SAMO ZAGUBLJEN

Izvorni znanstveni članak
UDK: 783:091,5 "18"
78.071.1 Pintarić, F.

NACRTAK/ABSTRACT

Opsežni zbornik hrvatskih pučkih crkvenih popjevaka kojeg je 1860. godine sastavio ilirski glazbenik, međimurski franjevac Fortunat Pintarić (1798.-1867.), davši mu ime "Crkvena lira" zbog nedostatka novčanih sredstava nije nikada bio objavljen iako je bio pripremljen za tisak. Dapač, u znanstvenoj se literaturi držalo da su ga nakon smrti autora uništili klerici zagrebačkog Franjevačkog samostana, upotrijebivši ga kao toaletni papir od kojih je etnomuzikolog Franjo Kuhač, uspio oteti od uništenja samo nekoliko listova kad je nekom zgodom boravio u samostanu i navratio u samostanski zahod. Autoru ovog članka pošlo je za rukom otkriti tri potpuno i jedan fragmentarno očuvan od 10 sveščića izvornog rukopisa, koje je usporedio s dva sveščića koji se čuvaju u ostavštini Franje Kuhača u Sveučilišnoj i nacionalnoj knjižnici, te fragmentarno sačuvanim sveščićem iz Arhiva Cecilijanskog društva u Zagrebu, za koje se znalo da postoje, i ustanoviti da se radi o jedinstvenom rukopisu Crkvene lire na temelju čega je dokazao da izvornik Crkvene lire nije bio uništen, već samo zagubljen. Uz znanstvene informacije o tom otkriću autor opisuje rukopis, iznosi sadržaj i vrednuje u cjelini to Pintarićevo djelo.

UVOD

Značajno mjesto u riznici zapadnoeuropske uljudbe zauzimaju pučke crkvené popijevke na živim jezicima. Iako su oblikom kratke i zapravo predstavljaju glazbenu vokalnu minijaturu ipak su višestruko značajne, ne samo što, kao i minijature u slikarstvu, mogu posjedovati visoku umjetničku vrijednost nego i jer pripadaju trima vrstama stvaralačke djelatnosti tj. književnosti, glazbi i liturgiji čiji se početci poklapaju s nastankom književnosti, umjetničke glazbe i liturgije u Hrvatskoj. Smatra se, naime, da su prve himničke tekstove na staroslavenskom jeziku spjevala sveta braća Ćiril (*869.) i Metod (885.), a jedna od sačuvanih njihovih pjesama jest, smatraju slavisti, i *Azbučna molitva*.¹ Za

¹ U životopisima se slavenskih apostola braće svetog Ćirila i Metoda navodi da su prigodom posjeta Rimu, godine 869. pred papom Nikolom I. položili na oltar u Crkvi svete Marije slavenske bogoslužne knjige iz kojih su, nakon što ih je Papa blagoslovio, pjevali bogoslužje na slavenskom jeziku u crkvama Svete Petrunjele, Svetog Andrije i Svetog Pavla. Prve slavenske bogoslužne knjige bile su napisane starim slavenskim jezikom koji je tada bio zajednički svim slavenskim narodima pa i Hrvatima. Da su Hrvati još u vrijeme života slavenskih

određivanje najstarije vijesti o pučkom pjevanju na hrvatskom jeziku treba, čini se, uzeti izvještaj iz kronike mletačkog povjesničara Ivana Đakona o dolasku venecijanskog dužda Petra Orseola I. godine 1000. na Osor, gdje se opisuje kako su dužda veselo dočekali romanski i slavenski stanovnici i da su mu u crkvi otpjevali kao vladaru pohvale (laude).² Kako taj kroničar razlikuje Slavene (Hrvate) od Romana, treba dopustiti i razliku jezika kojim je hrvatsko stanovništvo pjevalo duždu laude, a to je moglo biti samo na hrvatskom jer romanski (latinski) jezik jedva da su mogli poznavati. To što je u tom dokumentu ostalo nedorečeno, jasno je izraženo u vijesti kardinala Bosona iz 1177. godine, a vezano je uz dolazak pape Aleksandra III. (vladao od 1159. do 1181.) u Zadar kada je taj Papa ploveći iz luke Vasto (u današnjoj talijanskoj pokrajini Cieti) u Veneciju, zbog nevremena bio prisiljen promijeniti smjer putovanja i zaustaviti se nakratko u Palagruži, Visu i Zadru. U opisu tog putovanja, njegov je pratilac, kardinal Boson zapisao u svojoj kronici da je Papu u Zadru dočekalo veliko mnoštvo koje ga je pratilo gradskim ulicama od pristaništa do Katedrale pjevajući bezbrojne pohvalne pjesme i popijevke na hrvatskom jeziku.³ Najstariji sačuvani tekstovi hrvatskih popjevaka zapisani su glagoljicom u starohrvatskim misalima i brevijarima koji materijalno potječu razmjerno kasno iz XIV. i XV. stoljeća (izuzevši fragment glagoljskog sakramentara iz X. stoljeća poznatog pod nazivom *Kijeovski listići*), i za koje se u novije vrijeme drži da su nastali na širem području Dubrovnika. Iz iznijetog prirodno treba zaključiti da su Hrvati najkasniji već u X. stoljeću na svojem materinjem jeziku pjevali crkvene popijevke. Tek iz XV. stoljeća materijalno potječu sačuvane rukopisne pjesmarice bez notiranog napjeva, nastale za potrebe crkvenih udruga poznatih pod imenom *bratovštine (fraternitates)*, čija je uloga bila obavljanjem raznovrsnih pobožnosti snažnije gajiti osobni duhovni život i međusobno se socijalno pomagati. Osobito su bile snažno razvijene na području bivše Dubrovačke Republike uključivši i otok Korčulu.⁴ Njihovi članovi su redovito imali obvezu pjevati u crkvenim obredima, po-

apostola, Ćirila i Metoda imali bogoslužje na svom jeziku, ukazuje između ostalog i pismo pape Ivana X. upućeno splitskom nadbiskupu i ostalim biskupima dalmatinskih gradova godine 924., u kojem se navodi da se slavensko bogoslužje snažno raširilo sve do neposredne blizine gradskih sjedišta navedenih biskupa. Ako se uzme u obzir da je od Metodijeve smrti, koja se zbilila 885. godine, do Papina pisma iz godine 924. prošlo samo 39 godina, iznesena tvrdnja postaje sasvim uvjerljiva, jer bi u protivnom bilo jedva moguće da se po čitavoj Hrvatskoj slavensko bogoslužje raširilo u toliko kratkom vremenskom razdoblju (Usp. Bratulić J., *Žitja Konstantina Ćirila i Metodija i druga vrela*, Zagreb, 1992., str. 24., 83., 167.).

² Usp. J. Bezić, *Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području*, Zagreb 1973., str. 75.-77.

³ Više o tomu u Bezić J., *Razvoj glagoljaškog ...*, str. 77.-84.

⁴ O dubrovačkim bratovštinama više u Vojnović K., *Bratovštine i obrtne korporacije u Republici Dubrovačkoj, Monumenta historico – iuridica Slavorum Meridionalium VII*, Zagreb, (svez. I) 1889., (svez. II) 1890.

sebice na pogrebima, pa su predstavljali neku vrstu crkvenih pjevačkih zborova. O pjevanju bratima sačuvalo se više arhivskih vijesti od kojih valja ogledno izdvojiti odredbu Statuta dubrovačke svećeničke bratovštine *Sancti Petri de Cathedra* iz XIV. stoljeća po kojoj su bratimi bili dužni, pri ukupu subrata, pjevati odjeveni u klerička odijela⁵ ili također iz Dubrovnika odredbu iz XVII. stoljeća bratovštine Navještenja Marijina koja određuje da bratimi ne smiju pjevati *ni veoma jako, ni veoma lako, neka ne preše, ni veoma produljuju erbo i jedna i druga stvar bude kadgod od dosade*.⁶ Sličnu pjevačku praksu gajile su i bratovštine u ostalim primorskim gradovima, kao u Korčuli gdje je biskup Marin Drage (1707.-1733.) prigodom vizitacije godine 1717. zapazio i zapisao da bratimi *obilaze gradom pjevajući nekoje pjesme složene u ilirskom metru, a zatim ranom zorom njihovi kapelani služe misu preko koje se navješćuju sljedeći blagdani i razlažu temeljne istine vjere, a takova misa je kao župna uz sudjelovanje velikog broja vjernika*.⁷ Slično je bilo i na Rabu, kako to pokazuje odredba bratimskog Statuta iz godine 1419., po kojoj brat koji pjeva laude po gradu i selima treba biti oprošten od plaćanja pristojbi za zajedničke objede.⁸ Bratimi su za svaki blagdan i nedjelju imali i posebnu prigodnu popijevku primjerenu nedjeljnom ili blagdanskome bogoslužju. Nisu sve bratovštine gajile jednaku pobožnost ni strogost duhovnog života. Najstrože su bile bratovštine *bičevalaca (flagelanata)* koje su svojim programom snažno promicale pobožnost prema mucu Kristovoj i kao posebni vid svoje duhovnosti u određene su se dane u ophodima javno bičevali uz pjevanje pokorničkih popjevaka.⁹ Popijevke koje su u tim prigodama bratimi pjevali bilježili su u posebne zbornike, pa su tako nastale prve hrvatske rukopisne pjesmarice bez zabilježenog napjeva. Sačuvalo ih se znatan broj od kojih su naznačajnije *Korčulanska pjesmarica* iz prve polovine XV. stoljeća, *Rapska pjesmarica* iz godine 1571., *Osorsko-hvarska pjesmarica* iz oko 1530., *Druga korčulanska pjesmarica* iz oko 1560., *Trogirska pjesmarica* iz XVI. stoljeća, *Bolska pjesmarica* iz godine 1612., *Budljanska pjesmarica* iz godine 1640.¹⁰ Najstarija zbirka većeg broja popjevaka bez napjeva sastavni je dio liturgijskog zbornika koji se čuva u Nacionalnoj knjižnici u Parizu pod signaturom *Code Slave II (Slavenski kodeks II)*. Pisan je na pergamentu glago-

⁵ Usp. Demović M., *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici II*, Zagreb, 1989., str. 69.

⁶ Usp. Demović M., *Glazba i glazbenici ... II*, str. 60.

⁷ Usp. Baničević B., *Pasionska pjesmarica u Smokvici na Korčuli u odnosu na one u Žrnovu i gradu Korčuli, Muka kao nepresušni izvor kulture*, Zagreb, 1999., str. 198.

⁸ Usp. Štefanić V., *Hrvatska pismenost i književnost srednjega vijeka, Pet stoljeća hrvatske književnost 1*, Zagreb, 1969., str. 37.

⁹ O tome više u Štefanić V., *Hrvatska pismenost*, str. 56.-57., 410.-427., Strohal R., *Zbirka starih hrvatskih crkvenih pjesama*, Zagreb, 1916., str. 43.-59.

¹⁰ Čuva se u Arhivu HAZU-a pod sign. I. b. 8.

ljicom u XIV. stoljeću. Predstavlja izbor liturgijskih tekstova brevijara, misala, rituala te kao dodatak od str. 193. do kraja tekstove, zbirku od 10 starohrvatskih crkvenih popjevaka koje su uglavnom prepisane iz starijih propalih predložaka. Popijevke je objavio 1905. godine Josip Vajs u *Starinama*.¹¹ Rukopisne zbirke popjevaka iz kontinentalnog dijela Hrvatske po nastanku su mlađe, a nastale su za potrebe pjevanja župskih zajednica na području gdje se bogoslužje obavljalo po posebnom obredu poznatom pod imenom *Stari zagrebački obred*.¹² Za potrebe tog bogoslužja nastali su, ne samo brojni prijevodi crkvenih himana i sekvencija, tropa i crkvenih popjevaka iz latinskog jezika i živih jezika susjednih naroda, nego i mnoštvo izvornih pjesničkih tvorevina koje su namrli uglavnom anonimni duhovni pjesnici. Na stvaranju novih popjevaka posebice su bili plodni hrvatski pučki misionari među kojima treba posebice istaknuti isusovca *Nikolu Krajačevića* (Sartoriusa).¹³ Prvi sačuvani

¹¹ Usp. Vajs J., Starohrvatske duhovne pjesme, *Starine XXXI*, Zagreb, 1905., str. 258.-275. Popijevke zapisane do XVI. stoljeća u starim glagoljaškim i latiničkim rukopisima su dvostruke. Prvu skupinu predstavljaju prijevodi i parafraze poznatih srednjovjekovnih latinskih himana, sekvenci i popjevaka kao što su: *Va se vrime godišća (In hoc anni circulo)*, *Sudac hoće gnjevan priti (Die irae dies illa)*, *O jeziče, spivaj virno (Pangue lingua gloriosi)*, *Štaše Mati bolezniva (Stabat Mater dolorosa)*, *Isuse, slatka spomena (Jesu dulcis memoria)*, *Koga zemlja more (Quem terra, pontus, sydera)*, *O prislavna gospođe vječna nad zvezdami I (O gloriosa virginum)*, *Pomeni spasenja, Stvoritelju (Memento rerum Conditor)*, *Zdrava, morska Zviezdo (Ave maris stella)*, *Carice nebeska, raduj se (Regina coeli laetare)*, *Spasi kraljice, Mati milosrđa (Salve regina mater misericordiae)*, *Nam Duše Sveti milost jest dana (Veni Sancte Spiritus)* itd. U drugu skupinu spadaju izvorne popijevke koje su spjevali nama danas uglavnom nepoznati pjesnici. Iz te skupine treba posebno izdvojiti himne časoslova svetih Ćirila i Metoda, tj. *Raduj se grade višnji Jeruzaleme, Preslavni Oče, učitelju naš, Oče sveti, Kurile*, zatim popijevke *Ideš li že, Milostivče, Hrst vakrse od mrtvih, Zač mi tužiš duše, Svijet se konča, Šibenska molitva* itd.

¹² Više o starom zagrebačkom obredu vidi Kniewald D., u studijima: *Obred Zagrebačke stolne crkve XIV. i XV. stoljeća*, *Breviarium secundum chorum almae Ecclesiae Zagrabiensis*, *Missale secundum chorum almi episcopatus zagrabiensis*; *Zagrebačke obredne knjige XVIII. stoljeća*, *Hrvatski jezik u bogoslužju Zagrebačke stolne crkve*, *Dokinuće zagrebačkog obreda, Katolički list 91*, Zagreb, 1940., br. 21, str. 246.-248., br. 22, str. 261.-262., br. 23, str. 270.-272., br. 25, str. 294.-295., br. 27, str. 323.-324., br. 28, str. 334.-335., br. 29, str. 342.-344.

¹³ Nikola Krajačević Sartorius rodio se u Sisku 1582., a umro u Zagrebu 1653. godine. Kao mladić posvetio se vojničkom zvanju kojeg je ubrzo zamijenio svećeničkim, službujući u Zagrebačkoj biskupiji u kojoj je postigao godine 1614. i kanoničku čast arhiđakona čazmanskog. 1615. godine odrekao se kanoničke časti i stupio u isusovački novicijat u Brnu gdje je proboravio dvije godine. Položivši vječne zavjete djeluje uglavnom kao pučki misionar u Zagrebu, Tkalcu kod Križevaca, Varaždinu. Izvan Hrvatske djelovao je 1620. u Ebendorfu, 1651. kao penitencijar u Rimu i, kako se drži, u Bratislavi. Objavio je 1628. u Bratislavi zbirku crkvenih popjevaka pod naslovom *Molitvene knjižice* i to prvo izdanje godine 1628., a drugo 1640. čiji su tekstovi ušli u kasnije nastale hrvatske pučke pjesmarice sa zapisanim napjevima tzv. Pavlinsku pjesmaricu iz godine 1644. i u sva tri izdanja *Cithare octochorde*, a iz njih u brojne kasnije pjesmarice sve do danas. Po treći put su te popijevke objavljene

notni zapis s hrvatskim tekstom materijalno potječe iz XV. stoljeća. To je trop (Blagoslovimo Gospodina (Benedicamus Domino) za otpust vjernika u misi za Veliku Gospu s incipitom *Ovo je prišal nam blagi dan* zapisan u džepnom koralnom priručniku Dominikanskog samostana u Starigradu na Hvaru.¹⁴ Njima treba pridružiti i notne zapise prefacija i Oče naša iz rukopisnog hrvatskog misala koji se čuva u Vatikanskoj knjižnici, a napisan je u Dubrovniku u XVI. stoljeću. Prvu pjesmaricu uz orguljsku pratnju tiskao je u Beču Splićanin Atanazije Jurjević, godine 1635.¹⁵

Nakon tih rukopisnih tekstova s zapisanim napjevom, objavljeno je tiskom od godine 1635. do danas 65 hrvatskih crkvenih pjesmarica.¹⁶

Pregled njihovog objavljivanja je sljedeći:

1. *Pjesmarica Atanazija Jurjevića* iz god. 1635.

2. *Pavlinska pjesmarica* iz god. 1644.

3/I. *Cithara octochorda* iz god. 1701.

(izuzevši četiri) u hrvatskom kajkavskom evanđelistaru kojeg je tiskao u u Grazu godine 1651. zagrebački biskup Petar Petretić pod naslovom *Sveti Evangelioni*. Krajačević je zamislio da se njegove popijevke ne pjevaju samo u crkvi, nego i u domovima i na svim mjestima gdje se vjernici sastaju tj. prigodom poljodjelskih radova na oranicama, livadama, putovima itd. i to na poznate napjeve svjetovnih hrvatskih pučkih popjevaka npr. na svjetovne popijevke *Poseal sem bazulek* trebalo je pjevati *Zdrava budi*, *Marija*, na *Igralo kolo široko* duhovna popijevka *O, ti Gospa odičena*, na *Hranila devojka tri sive sokole* imala se pjevati crkvena popijevka *Zdrava, zvezda morska* itd. (Usp. Crkvene pjesme o. Nikole Krajačevića, *Sveta Cecilija IX*, Zagreb, 1915., str. 2.-9., 25.-29.).

¹⁴ O tome više u Demović M., *Rano srednjovjekovno višeglasje u Hrvatskoj, Bašćinski glasi* 3, Omiš. 1994., str. 289. i 322.

¹⁵ Atanazije Jurjević rođen je oko 1590. kako se drži u Kaštel Sućurcu kod Splita, a umro u Zagrebu 1660. godine. Prezime mu se u literaturi susreće napisano u latinskim, talijanskim i hrvatskim varijantama kao *Georgiceus*, *Georgiceo*, *Georgicevich*, *Gergičević*, *Grgičević*, *Georgijević*, *Jurjović*, a u posljednje vrijeme *Jurjević* jer se tom inačicom potpisao u pismu upućenom Dubrovačkom senatu godine 1618. Školovao se na poznatom isusovačkom učilištu *Ferdinandumu* u Grazu. Nakon studija postaje najprije tajnik bamberškom biskupa, a malo zatim savjetnik austro-ugarskog cara Ferdinanda koji mu povjerava različite diplomatske misije. Napisao je na hrvatskom jeziku više djela duhovnog sadržaja. Nije utvrđeno da je bio svećenik. (Usp. Gliubich S., *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Venezia, 1856., str. 141., Mantuani J., *Hrvatska crkvena pjesmarica iz god. 1635.*, *Sveta Cecilija IX*, Zagreb, 1915., str. 73.-79., 98.-102., 121.-128.). Pjesmarica nosi naslov PISNI / ZA NAYPOGLA / VITIYE, NAYSVETIYE / i nayveselye dni svega godischia / sloxene: i kako se u Organe s' yed- / nim glasom mogu spivati, / napravgliene. / Po / ATANASIU GEORGICEV, / U BEČU / Iz Pritiskopisa Matea Formike / Lito Gospodina Nasega Isukarsta / M. DC. XXXV. Pjesmarica ima 33 paginirane i na kraju još jednu nepaginiranu stranicu na kojoj je otisnut sadržaj, veličine 180 x 133 mm. Notni tekst zabilježen je u dva crtovlja od pet crta. U prvom crtovlju zapisan je napjev, a u drugom *basso continuo* bez brojčane oznake (nešifrirano).

¹⁶ O tomu više u Demović M., *Hrvatske crkvene pučke tiskane pjesmarice s napjevom*, Zagreb, 2001.

- 3/II. *Cithara octochorda* iz god. 1723.
- 3/III. *Cithara octochorda* iz god. 1757.
4. *Popevke pod Sv. Mašom i pred prodečtvom* iz god. 1785., 1796., 1987. i 1789.
5. *Molitvenici - pjesmarice Maksimilijana Vrhovca* (11 izdanja) od 1804. do 1859.
6. *Školska pjesmarica Fortunata Pintarića* iz god. 1849.
7. *Orguljnik Marijana Jaića* iz god. 1850.
8. *Pjesmarica hrvatskog preporoditelja Pavla Štosa* iz god. 1858.
- 9/I. *Školska pjesmarica Josipa Torbara i Ivana Stohla* iz god. 1858.
- 9/II. *Školska pjesmarica Josipa Torbara i Stjepana Rihtarića* iz god. 1864.
10. *Pjesmarica Đure Eisenhuta* iz god. 1872.
11. *Orguljaški obrednik Josipa Schrempfa* iz god. 1887.
12. *Pjesmarica Vjenceslava Novaka* iz god. 1891.
13. *Školska pjesmarica Ivana Strnada* iz god. 1892.
14. *Orguljnik Georga Spindlera* iz god. 1893.
15. *Orguljnik Karla Kindleina i Vatroslava Kolandera* iz god. 1895.
16. *Travnička pjesmarica* iz god. 1900.
17. *Orguljnik Martina Borenića i Mihovila Nakovića* iz god. 1901.
18. 18/I. *Školska pjesmarica Vilka Novaka* iz god. 1899.
- 18/II. *Školska pjesmarica Vilka Novaka* iz god. 1900.
- 18/III. *Školska pjesmarica Vilka Novaka* iz god. 1911.
19. *Školska pjesmarica za mj. zbor Vilka Novaka* iz god. 1907.
20. *Školska pjesmarica za dvoglasno pjevanje Vilka Novaka* iz god. 1909.
21. *Zagrebačka školska pjesmarica* iz oko god. 1910.
22. *Crkvena pjesmarica I. N. Schprachmanna* iz god. 1910.
23. *Crkvena pjesmarica Franje Ksavera Vilhara* iz god. 1911.
24. *Pjesmarica "Hosanna" Stjepana Hadrovića* iz god. 1911.
- 25/I. *Orguljnik I. "Hosanna" Stjepana Hadrovića* iz god. 1911.
- 25/II. *Orguljnik II. "Hosanna" Stjepana Hadrovića* iz god. 1913.
26. *Pjesmarica "Hrvatski korali"* iz god. 1912.
27. *Franjevačka pjesmarica "Serafski zvuci"* iz god. 1915.
- 28/I. *Hrvatska crkvena pjesmarica* iz god. 1917.
- 28/II. *Hrvatska crkvena pjesmarica* iz god. 1919.
29. *Crkvena pjesmarica "Virgini Matri"* iz god. 1921.
30. *Orguljnik "Virgini Matri"* iz god. 1921.

31. *Pjesmarica "Magnificat"* iz god. 1931.
32. *Orguljnik, Hrvatski crkveni kantual* iz. god. 1934.
33. *Gradišćanski jačkar Ivana Vukovića* iz iza god. 1934.
- 34/I. *Hrvatska crkvena pjesmarica Dječaćkog sjemeništa I.* iz god. 1934.
- 34/II. *Hrvatska crkvena pjesmarica Dječaćkog sjemeništa II.* iz god. 1938.
35. *Božićna pjesmarica Milana Miholjevića* iz god. 1934. (?).
36. *Mostarska crkvena pjesmarica* iz god. 1942.
37. *Školska pjesmarica Franje Lučića* iz god. 1942.
38. *Crkvena pjesmarica sestara milosrdnica* iz god. 1943.
39. *Školski molitvenik - pjesmarica Albe Vidakovića* iz god. 1944.
40. *Rimsko-hrvatska crkvena pjesmarica* iz god. 1949.
41. *Rimsko-hrvatska božićna pjesmarica* iz god. 1949.
42. *Hrvatska crkvena pjesmarica zagrebačkih bogoslova* iz god. 1960.
- 43/I. *Hrvatski crkveni pjevnik Branka Marića* iz god. 1962.
- 43/II. *Hrvatski crkveni pjevnik Branka Marića* iz god. 1971.
44. *Božićna pjesmarica Branka Marića* iz god. 1960.
45. *Misijska pjesmarica* iz god. 1963.
46. *Pjesmarica nedjeljnog i blagdanskog misala* iz god. 1966.
47. *Hrvatska crkvena pjesmarica* iz god. 1967.
48. *Hodočasnička pjesmarica Alleluia* iz god. 1967.
49. *Pjesmarica, Pjevajmo, braćo kršćani* iz god. 1967.
50. *Pjesmarica, Pjevajte Gospodinu Teodora Badurine* iz god. 1968.
- 51/I. *Nova crkvena pjesmarica* iz god. 1973.
- 51/II. *Nova crkvena pjesmarica* iz god. 1976.
52. *Orguljnik, Nove crkvene pjesmarice* iz god. 1974.
53. *Pjesmarica, Radujte se, narodi* iz god. 1976.
- 54/I. *Sarajevska crkvena pjesmarica I.* iz god. 1976.
- 54/II. *Sarajevska crkvena pjesmarica II.* iz god. 1976.
55. *Crkvena pjesmarica Šite Ćorića* iz god. 1977.
56. *Hrvatska božićna pjesmarica* iz god. 1977.
57. *Pjevajte Gospodu pjesmu novu* iz god. 1983.
58. *Orguljnik, Pjevajte Gospodu pjesmu novu* iz god. 1985.
59. *Crkvena pjesmarica, Slavimo Boga* iz god. 1982.
60. *Orguljnik, Slavimo Boga* iz god. 1993.
61. *Božićna pjesmarica Eduarda Peričića* iz god. 1992.
62. *Uskrsna pjesmarica Eduarda Peričića* iz god. 1992.
63. *Franjevačka pjesmarica, Serafski zvuci* iz god. 1995.

64. *Hrvatske crkvene popijevke Tihomira Petrovića* iz god. 2000.

65. *Manje pjesmarice i zbirke objavljenih zapisa hrvatskih pučkih crkvenih popjevaka npr. Vinka Žganeca* (1925.), *Miroslava Vuka* (1995., 1996., 1998.), *Jakoba Dobrovicha* (s. a.), *Ivana Mustaća* (2001.), *Stjepana Stjepanova* (1983.) i *Gordana Dolinera* (1998.).

Te bismo pjesmarice mogli razdijeliti 1. s obzirom na sastavljače na *zbirne* i *autorske*, 2. s obzirom na narječje na *kajkavske*, *štokavske* i *gradišćanske*, 3. s obzirom na vrijeme nastanka na *starije*, *cecilijanske* i *novije ili posaborske*, 4. s obzirom na značaj na *velike* i *male pjesmarice*, 5. s obzirom na namjenu na *pjesmarice* i *orguljnike*. Najveći broj hrvatskih crkvenih tiskanih pjesmarica predstavljaju zbirke crkvenih popjevaka različitih autora, a samo mali broj autorskih kao što su *Pisni*, Atanazija Jurjevića iz godine 1635, *Knjiga pjesmah*, Fortunata Pintarića iz 1849., *Kitice*, hrvatskog preporoditelja Pavla Štoosa, pjesmarica *Pjevajte Gospodu*, Teodora Badurine iz 1968. godine koje sadrže isključivo popijevke samog autora pjesmarice.

Hrvati su do pojave narodnog preporoda, sredinom XIX. stoljeća pisali trima varijantama hrvatskog jezika tj. *ikavicom*, *ekavicom* i *ijekavicom* i trima narječjima tj. *čakavskim*, *kajkavskim* i *štokavskim* narječjima, zato se hrvatske tiskane crkvene pjesmarice dijele na *štokavske*, *kajkavske* i *gradišćanske*. To je stanje potrajalo do hrvatskog narodnog pokreta kad je nakon godine 1835. prihvaćen štokavski govor i u Crkvi.

Osim tih tiskanih pjesmarica, postojao je i značajan broj rukopisnih koje su danas uglavnom zagubljene ili uništene. O njima postoje povijesna izvješća koja su nam ostavili kroničari ili sami njihovi autori. Tako je npr. pavlinski kroničar, Nikola Benger (1695.-1766.), zapisao godine 1743. da se na koru pavlinske Crkve u Lepoglavi nalazi pjesmarica pod naslovom *Philomena sacra (Sveti slavuj)* koju je napisao Leopold Fienzinger (†1695.).¹⁷ Zlatko Kolar u raspravi *Prilog ka kajkavskoj književnosti XVIII. stoljeća* opisao je hrvatsku rukopisnu pjesmaricu sa zabilježenim napjevima uz orguljsku pratnju, priopćivši iz nje 27 incipita hrvatskih kajkavskih popjevaka.¹⁸ Rukopisnih pjesmarica, kako pokazuju zapisnici s kanonskih vizitacija, bilo je i u seoskim župama, npr. godine 1666. u Kamenici i Bednji, a 1683. u Krašiću.¹⁹ Bilo je pjesmarica i orguljnika koje su bile pripremljene za tisak i nisu zbog nedostatka novca objavljene, što pokazuju sljedeći slučajeви. Učitelj u Plješlji-

¹⁷ Usp. Šaban L., Pavlini i glazba, *Glazbeni barok u Hrvatskoj* (zbornik radova), Zagreb, 1989., str. 200.

¹⁸ O tome više u Kniewald D., Himnodija Zagrebačke stolne crkve, *Kulturno poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije*, Zagreb, 1944., str. 409.

¹⁹ Usp. Šaban L., Pavlini i glazba ... str. 200.

vici, Đuro Rožnan, izvijestio je u *Katoličkom listu* 1878. godine u napisu *O crkvenom pjevanju na ladanju* kako posjeduje u rukopisu orguljnik kojega bi želio objaviti tiskom i kojega je pod naslovom *Sbirka crkvenih napjeh s pjesmama za cielo crkveno godište* izložio na *Izložbi učilah*.²⁰ Slično izvješćuje godine 1887. i Josip Schrempf u Predgovoru *Crkvenog obrednika za učitelje i orguljaše* riječima: *Ako vidim da je ovo djelo (orguljaški obrednik) našlo zaslužena odziva u hrvatskom učiteljstvu, pripravio sam - i gradivo već gotovo čeka - za drugo koje bi sačinjavalo drugi dio ovoga; nu koje bi sadržavalo sve prigodne pjesme kroz cielu godinu, za svaku svečanost i svetkovinu uz pratnju orgulja u tako obilnoj množini i priuđesene polag pučkog običaja u hrvatskih crkvah, da učitelj i orguljaš ne bi bio nigda u neprilili što će pjevati*.²¹

Posebno pak pitanje predstavlja opsežni rukopisni orguljnik Fortunata Pintarića, poznat u literaturi pod nazivom *Crkvena lira* (U daljnjem tekstu kraticom CL), za koji se do danas držalo da je uništen, što je predmet daljnjeg našeg izlaganja.

POVIJEST IZVORNICA CL-a

CL-u prethodilo je, ne tako opsežno, Pintarićevo djelo iste vrste. Bio je to školski molitvenik - pjesmarica koju je Fortunat Pintarić objavio u Beču godine 1849. pod naslovom *KNJIGA / bogoljubnosti karstjanske, / sadržavajuća / pobožnih molitavah i pjesmah / vježbanje. / Mladeži školnoj / posvjetjena po otcu / Fortunatu Pintariću, / reda s. Franje misniku, u Varaždinskoj kraljevske / većoj gimnaziji blagorečja učitelju. / S dopuštenjem duhovnoga glavarstva. / U BEČU. / Tiskano u Jermenskom manastiru. / 1849*.²² Tim izdanjem pod utjecajem hrvatskih iliraca, Fortunat je Pintarić nastojao zamijeniti običaj da

²⁰ Usp. Rožman Đ., *O crkvenom pjevanju na ladanju, Katolički list XXIII*, Zagreb, 1878., str. 213.

²¹ Usp. Schrempf J., *Crkveni obrednik za učitelje i orguljaše*, u Pečuhu, 1887., Predgovor, sp.

²² Fortunat Pintarić se rodio u Čakovcu 1798., a umro u Koprivnici 1867. godine. Osnovnu školu završio je u Čakovcu, a nakon toga upisao je 1810. u Zagrebu gimnaziju gdje je završio samo prvi razred, a zatim nastavio ostale razrede u Varaždinu. U Varaždinu je usporedno s gimnazijskim predmetima učio privatno glazbu, kako se drži, kod vrsnog varaždinskog orguljaša Leopolda Ebnera. Paškal Cvekan, jedan od najboljih poznavalaca prošlosti franjevačkog reda provincije sv. Ladislava, drži da je Pintarić mogao učiti glazbu i kod samostanskog orguljaša Bonaventure Burlea. Nakon završene gimnazije odlazi u franjevački red i po završetku novicijata u Ivanić Gradu položio je 17. rujna 1815. godine privremene redovničke zavjete, te je po redovničkom pravilu promijenio svoje krsno ime Josip u redovničko *Fortunat* pod kojim je ostao zapamćen u hrvatskoj kulturnoj prošlosti. U novicijatu mu je učitelj pjevanja bio Maksim Kovačić. Već tada u ivaničkom Samostanu bio je zapažen kao vrsni orguljaš pa se govorilo kako je u orguljanju vještiji od svog učitelja. Tu je, kako navodi F. Kuhač, prepisao sve što se tada pjevalo ili sviralo u samostanskoj crkvi.

se na školskim misama umjesto na latinskom i njemačkom ubuduće pjeva na hrvatskom jeziku. I u tome je u potpunosti uspio. Treba znati da se Pintarić, ohrabren uspjehom koji je polučila *Školska pjesmarica*, dao na sastavljanje sličnog zbornika crkvenih popjevaka namijenjenog širem sloju naroda. Iako je u tom poslu bio već veoma iskusan, pothvat nije tekao lako ni brzo. Trajao je petnaestak godina. Kad je djelo bilo gotovo, zbog nedostatka novca nije bilo tiskano i imalo je kobnu sudbinu jer se smatralo sve do danas da je njegov izvornik bio uništen.

Prvi koji je na CL svratio pažnju kulturne javnosti i koji je prvi tragao za rukopisom, bio je slavni hrvatski etnomuzikolog Franjo Kuhač, u čijoj se glazbenoj ostavštini pronašla opsežna arhivska građa koja svjedoči što je sve poduzeo da bi do izvornika došao. Prema izvorima Franje Kuhača, Fortunat Pintarić je dovršio CL 1860. godine. Rukopis je zatim poslao đakovačkom biskupu Josipu Jurju Strossmayeru sa zamolbom da sponzorira tisak djela. Pregledavši djelo, Strossmayer je vratio Pintariću rukopis, obećavši novčanu potporu uz uvjet da poboljša tekstove popjevaka. Poboljšanje teksta povjerio je Pintarić učitelju Đuri Esteru koji je taj posao uspješno obavio. Zatim je Fortunat Pintarić nanovo počeo redigirati CL (druga poboljšana redakcija) što je dovršio neposredno prije svoje smrti godine 1867. Tako su za života F. Pintarića do Kuhača došla dva autografa CL-a, prvi iz godine 1860. i drugi iz godine 1867. K tomu je prvu redakciju, po Kuhaču, prepisao učitelj Ante Fržić godine 1862. Taj prijepis je, navodno, uz potporu *Matice hrvatske* prepisao u Ludbregu godine 1892. Franjo Kuhač. Do danas se smatra da su oba izvornika zauvijek propala i da je Pintarićev CL sačuvan jedino u prijepisu Franje Kuhača, izuzevši dva dijela koja se čuvaju zajedno s Kuhačevim prijepisom

Nakon novicijata pohađao je kroz dvije godine filozofiju, a kroz četiri teologiju u Zagrebu. Završivši uspješno Filozofsko-teološki studij, zaređio se za svećenika 31. svibnja 1821. godine, nakon čega je služio prvu svoju Mladu misu u zagrebačkoj samostanskoj Crkvi. Od 1817. do 1829. godine vršio je službu orguljaša i kantora u Zagrebačkom samostanu. Tijekom studiranja upoznao je orguljaša Stolne crkve Franju Langeru kod kojeg je usavršio već u Varaždinu stečeno glazbeno znanje, a nakon Langerove smrti i sviranje generalbasa kod poznatog zagrebačkog koraliste Đure Wiesnera pl. Morgesterna, 1828. godine Pintarić je izabran za gvardijana Zagrebačkog samostana, te je na toj dužnosti ostao tri godine. Zatim je premješten u Varaždin gdje je 1830.-1832. godine vršio službu zamjenika gvardijana i službu orguljaša, a ujedno podučavao đake u pjevanju i orguljanju. 1832.-1834. nalazi se opet u Zagrebu na dužnosti samostanskog orguljaša te učitelja pjevanja i orguljanja. Godine 1835. nakon što je položio državni ispit, imenovan je redovitim profesorom u Kraljevskoj gimnaziji u Varaždinu, koja je po odredbi kralja Ferdinanda bila povjerena na upravu tamošnjim franjevcima. To varaždinsko razdoblje Pintarićeva života je najplodnije i najdulje. Kao profesor predavao je vjeronauk, retoriku, latinski, a po potrebi i druge predmete. Osim toga, svestrano je djelovao i to kao crkveni glazbenik orguljaš, učitelj pjevanja i skladatelj. Smatra se da je bio virtuoz u sviranju gitare i orguljanju. U Varaždinu je skladao poznate mise za četiri glasa (u As-duru, C-duru i u A-duru) i niz drugih skladbi. (Više o F. Pintariću u Riman M., - Kinderić P., *Hrvatski skladatelj Fortunat Pintarić*, Rijeka, 1998.

u Sveulišnoj i nacionalnoj knjižnici u Zagrebu te nekoliko stranica prvog dijela koje se čuvaju u Arhivu Svete Cecilije u Zagrebu. Nedavno sam uspio pronaći još tri potpuno očuvana dijela tog značajnog rukopisa u Arhivu Glazbenog društva "Vijenac" u Zagrebu i identificirati znatan dio fragmentarno očuvanog VIII. dijela CL-a koji je bio uklopljen kao sastavni dio u VI. dijelu izvornika CL-a Sveučilišne i nacionalne knjižnice. Usporedba dijelova CL-a iz Arhiva Svete Cecilije, Glazbenog društva "Vijenac" i Sveučilišne i nacionalne knjižnice, ukazuje da se radi o dijelovima istog izvornog rukopisa. To otkriće obara sve dosadašnje tvrdnje da je Pintarićev autograf CL-a uništen, odnosno da su ga nemarom uništili klerici zagrebačkog Franjevačkog samostana.

O vremenu nastanka *izvornika i prijepisa, opsegu djela, pokušaju tiska i sudbini rukopisa CL-a* u znanstvenoj su literaturi iznesena oprečna mišljenja, o čemu su se pismeno uz Franju Kuhača izjasnili još Eduard Fink, Aleksa Dolački, Ante Fržić, Kanizije Kupres, Marija Riman, Petar Kinderić i drugi.

a) Po Franji Kuhaču, kako je istaknuto, postojala su dva izvornika CL-a. Prvog je Fortunat Pintarić započeo stvarati u Varaždinu 1852., zatim nastavio u Pečuhu 1857., a dovršio u Virovitici 1860. godine.²³ Drugog je s poboljšanim pjesničkim tekstom Đure Estera dovršio godine 1667.²⁴ Po Aleksi Dolačkom, druga redakcija koju su za tisak pripremali Alekasa Dolački i Đuro Ester nije dovršena jer je Fortunat Pintarić umro kad su redaktori pripremili za tisak prvih desetak araka.²⁵

b) Prijepis CL-a, po Franji Kuhaču, nastao je godine 1862. u Virovitici,²⁶ po Anti Feržiću nakon smrti Fortunata Pintarića 1867. godine u Kuzminacu.²⁷

CL ima opseg po Franji Kuhaču od 378 *popjevaka i pjevova*, po Eduardu Finku 500 *popjevaka*,²⁸ po Mendelovu leksikonu 340 *popjevaka*,²⁹ a po Mariji Riman i Petru Kinderiću 463 *popijevke*.³⁰

c) Priprema tiska CL-a po Franji Kuhaču započela je 1860. godine kad je djelo poslano na uvid biskupu Jurju Strossmayeru u Đakovo sa zamolbom da sponzorira troškove, na što je Strossmayer, navodno uvjetno pristao, uvjetovavši sponzorstvo poboljšanjem pjesničkog teksta. Fortunat Pintarić povjerio je taj zadatak učitelju Đuri Esteru. Nakon što je Ester poboljšao tekst

²³ Usp. Kuhač F., *Ilirski glazbenici*, Zagreb, 189., str. 72.-73.

²⁴ Usp. Kuhač F., *Ilirski glazbenici ...* 84.

²⁵ Pismo A. Dolačkog od 4. III. 1899. u ostavštini Franje Kuhača Kutija XVII, D 143 u Arhivu HAZU-a u Zagrebu.

²⁶ Usp. Kuhač F., *Ilirski glazbenici ...* 79.

²⁷ Usp. Pismo Ante Fržića u ostavštini Franje Kuhača br. LIV - 4- 10/6 u Državnom arhivu u Zagrebu.

²⁸ Fink E., *Katolički list*, Zagreb, 1860., str.

²⁹ Usp. Kuhač F., *Ilirski glazbenici ...* 76.

³⁰ Usp. Riman M., Kinderić P., *Hrvatski skladatelj ...* str. 92.

znatnog dijela zbornika, Pintarić je sklopio ugovor s Dragutinom Albrechtom u Zagrebu o tisku CL-a, a troškovnik poslao biskupu Jurju Strossmayeru.³¹ Po Aleksi Dolačkom Fortunat Pintarić je nudio prvotni rukopis za tisak biskupima Strossmayeru, Ožegoviću, Špletskomu ali bezuspješno jer je *rukopis putovao punih deset godina; ne nalazeći smilujuće duše da ga izdadu*, pa je stoga osobno (Dolački) otputovao u Zagreb da sa svojim starim znancem Dragutinom Albrechtom ugovori preuzimanje naklade djela. Tek nakon toga Aleksa Dolački (notni dio) i Đuro Ester (pjesnički tekst) počeli su priređivati CL za tisak. Kada su završili desetak prvih araka, nenadano je umro u Koprivnici Fortunat Pintarić, te je Dolački rukopis CL-a predao provincijalu koji ga je poslao u Franjevački samostan u Zagreb, zaduživši gvardijana zagrebačkog Franjevačkog samostana da ga preda HAZU.³²

d) Po Franji Kuhaču rukopis izvornika CL-a su uništili klerici u zagrebačkom Franjevačkom samostanu izuzev nekoliko odlomaka jer su *otrgali od cjeline, što su za sebe trebali*.³³ Po Kaniziju Kupresu izvorni su rukopis CL-a uništili klerici zagrebačkog Franjevačkog samostana, odnijevši ga *na nedolično mjesto (WC)*, te *od njega nije ostalo ništa do dva lista koja je spasio opet Kuhač, kad je u samostanu bio na nekoj svečanosti te je po potrebi izašao na to mjesto*.³⁴

c) po Mariji Riman i Petru Kinderiću *originalni rukopis Crkvene lire ne postoji*.³⁵ Nakon nedavnog otkrića zagubljenih triju dijelova i identifikacije fragmentarno sačuvanog osmog dijela CL-a, navedena mišljenja treba sasvim zanemariti, a s njima i tvrdnje Franje Kuhača da su postojala dva izvorna rukopisa CL-a. Kao i to da je prijepis učitelja Ante Fržića nastao godine 1862. iz prvotnog rukopisa otpisanog na uvid biskupu Strossmayeru u Đakovo jer to niječe pismo Ante Fržića u kojem jasno iskazuje da je rukopis prepisao nakon smrti Fortunata Pintarića koja se zbila godine 1867.

Postavlja se pitanje kako to da su tri dijela autografa CL-a Fortunata Pintarića ležala u Arhivu Glazbenog društva "Vijenac" u Zagrebu, a da ih do sada nitko nije zapazio. Tim više jer je rukopis nanovo bio katalogiziran ništa manje nego šest puta, tako se na svesku II nalaze zabilježene signature II B 109, II B 97, I C 264, F 101, I 22 i današnju signaturu br. 4455. Svezak III nosi signature II B 111, II B 99, I 389, I C 175, F 327 i današnju signaturu br.4503, a svezak IV signaturu II B 110, II B 98, I D 253, F 347, Š 50 i današnju signaturu 4556.

³¹ Usp. Kuhač F., Ilirski glazbenici ... 73.-74.

³² Pismo A. Dolačkog od 4. III. 1899. u ostavštini Franje Kuhača Kutija XVII, D 143 u Arhivu HAZU u Zagrebu.

³³ Usp. Kuhač F., Ilirski glazbenici ... 79.

³⁴ Usp. Kupres K., O. Fortunat Pintarić., *Corona*, Zagreb, 1936., br. 4., str. 13.

³⁵ Usp. Riman M., Kinderić P., Hrvatski skladatelj ... str. 77.

Odgovor na to pitanje, čini se, treba tražiti u ugledu znanstvene ličnosti Franje Kuhача čije je mišljenje da je rukopis uništen, bilo općenito prihvaćeno te u činjenici da CL nije bio čvrsto uvezan u jedan svezak, već u 8 zasebnih sveščića mekano uvezanih u korice od papira za zamotavanje, bez naslova cjeline i naznake imena autora. Sveščići nose, naime, naslov samo dijela popjevaka koji se u njima nalaze, tako npr. svezak II nosi naslov *Diel II. O Pre-svetim Oltarskom Otajstvu. U Broju 45*, svezak III. *Diel III. Za blage dane B. D. Marije u Broju 49*, svezak IV. *Diel IV Za blagdane Došatja Gospodinovog u Broju 27*. itd. Posve je razumljivo da je pod navedenim naslovom mogao prepoznati dijelove CL-a Fortunata Pintarića samo znanstvenik kojemu je bila poznata problematika oko zbornika i rukopisi samog autora, dok to nisu mogli uvidjeti studenti teologije koji su rukopise više puta katalogizirali.

Ovdje bi trebalo odgovoriti i na pitanja kako je rukopis dospio u *Arhiv Vijenca* i tko ga je *Vijencu* poklonio? Najvjerojatnije je da je rukopis došao u Arhiv Vijenca donacijom Franje Kostanjevca, ravnatelja Kora Zagrebačke katedrale od 1871. do 1910. ili orguljaša Zagrebačke katedrale, Vatroslava Kolandera koji je tu dužnost obavljao do 1912. godine. Oni su rukopis ili dijelove rukopisa CL-a posudili u zagrebačkom Franjevačkom samostanu pa ih nisu vratili, ili im je netko od samostanskih starješina taj rukopis poklonio. Svakako, čini se, treba smatrati da se ti dijelovi CL-a čuvaju u Arhivu Vijenca najmanje već 100 godina. Da su bili brižno čuvani, pokazuje činjenica da su naknadno uvezani u kartonske korice tamno kestenjaste boje.

Otkriće spomenutih svezaka ulijeva nadu da će se pronaći još do danas neotkrivena tri dijela autografa CL-a tj. *Diel V* (božićne popijevke), *Diel VII* (uskrsne popijevke) *Diel IX* (pokojničke popijevke). Kako Arhiv Vijenca nije sređen, postoje teškoće u istraživanju i treba imati ponešto sreće da se ti dijelovi CL-a, ako ih još možda krije "Vijenac", pronađu. Činjenica da se dio autografa pronašao i u Arhivu Svete Cecilije, ukazuje da je autograf CL bio dislociran na tri mjesta, odnosno ustanove tj, zagrebački Franjevački samostan, Glazbeno društvo Vijenac i Arhiv glazbenog časopisa Sveta Cecilija. Sve te tri ustanove imaju bogate zbirke crkvene glazbe i dok se ne pregledaju svi brojevi arhivalija nemamo pravo izreći sud da su ti dijelovi CL-a uništeni. Otežavajuća je okolnost što ti dijelovi sadrže crkvene popijevke dvaju najznačajnijih liturgijskih razdoblja crkvene godine tj. Božića i Uskrsa te pokojničkih obreda, pa postoji vjerojatnost da ih je netko "privatizirao" i time stvorio okolnost da propadnu.

OPIS RUKOPISA CL-a

Svi pronađeni dijelovi CL-a koji se, kako je istaknuto, danas čuvaju u tri ustanove tj. Sveučilišnoj i nacionalnoj knjižnici u *Zbirci muzikalija i audioma-*

terijala, Arhivu glazbenog društva "Vijenac" i u Arhivu Cecilijanskog društva, pripadali su jednoj te istoj cjelini. Ona se sastojala od osam, zasebno u papirnatim korice uvezanih, dijelova čija veličina iznosi 315 x 240 mm. Na papirnatim koricama pri vrhu u središnjem dijelu naznačeni su, kako je istaknuto, sljedeći podatci: u prvom retku imenicom *Diel* i rimskim brojem dio sveščića npr. *Diel II, III, IV* itd. U drugom retku razdoblje crkvene godine kojemu popijevke pripadaju, a u trećem koliko popjevaka sadrži sveščić npr. za svezak III. *U broju 49*. Označena numeracija stranica odnosila se na djelo u cjelini i tekla je od broja 1. do 473. Popijevke su bile posebno numerirane također rednim brojevima od 1. do 378. Napjev je notiran na stranicama notnog papira s 12 crtovlja, s tim da su tri crtovlja povezana zajedno od kojih su prva dva označena violinskim, a treće basovskim ključem. U prvom crtovlju s violinskim ključem zapisan je napjev popijevke, a u drugom s vilinskim ključem i trećem s basovim koji čine zasebnu cjelinu, orguljsku pratnju. U bijelom prostoru između crtovlja, označenog violinskim ključevima, upisan je tekst popijevke i to u nekim popjevkama po tri, drugima po dvije i trećima samo jedna kitica. Ostale kitice teksta napisane su na slobodnom prostoru koji je preostao nakon zapisa orguljske pratnje. Autoru je uglavnom uspjelo na svakoj stranici zapisati napjev jedne popijevke s orguljskom pratnjom i više kitica teksta u prostoru preostalom nakon zapisa. Notni zapis, kao i upisani tekst, dobro su čitljivi i pregledni. Papir je poprilično požutio te pruža izgled tzv. *crnog papira*. Tinta kojom se autor služio izričito je crne boje i mjestimice je *probila* s jedne stranice lista na drugu. Crtovlja su izvedena tintom boje kestenja.

Rukopis Kuhačeva prijepisa ima 470 stranica, veličine 310 x 250 mm. Pisan je na notnom papiru od 14 crtovlja, od kojih su po dva povezana u cjelinu, i to tako da je prvo označeno violinskim, a drugo basovskim ključem. Kuhač je pojednostavnio zapisivanje napjeva na način da je pod najgornju dionicu orguljske pratnje potpisao tekst prve, a ponegdje druge ili treće kitice. Rukopis izvornika je uredniji. Kuhačev prijepis ima zamjerki, posebice što je tekst popjevaka zapisan veoma sitnim slovima, a k tomu, na brojnim mjestima notne znakove akorda pojedinih doba nije potpisao okomito jedne ispod drugih. Također nije označio popijevke rednim brojevima, te je još izostavio i neke druge oznake izvornika. Kuhačev prijepis uvezan je u čvrste korice obložene kožom i veoma je dobro očuvan.

SADRŽAJ

Rukopis CL-a sadržava u prvom planu orguljsku pratnju crkvenih pučkih popjevaka mise, večernjice, sprovodnih i nekih drugih obreda, te u dijelu X. napjeve latinskih psalama, himana i himničkih antifona. Osim tih vokalnih

oblika na početku svakog dijela donosi i dulji preludij i ispred popjevaka kraći orguljski uvod ili predigru, i na završetku svake popijevke kraću zaigru. Kako je izgledao sadržaj izvornog rukopisa možemo ustanoviti po *Kazalu* koji se nalazi na kraju *Djela X*, koji se ovdje zbog boljeg uvida u sadržaj CL-a u cjelini prikazuje.

KAZALO

Diel I. - Sadržaje pjesme nedjeljne /: za svako vrijeme.

Broj pjesmah	na strani
1. Dojdi, Duše Sveti: pod predikom....	1
2. Nut pred Tvojim Veličanstvom.....	2
3. Hodi puče kršćanski.....	13
4. Na lica mi padamo.....	15
5. Padamo vjerujući.....	17
6. Pred tobom svi padamo.....	19
7. Iz neba će sad dojt.....	21
8. Otče! Kog nas Isus moliti uči.....	23
9. Vodi nas kroz teške čase one.....	24
10. Otče dobri, višnji Bože!.....	25
11. Tko bi mogao promisliti.....	26
12. Isuse, diko moja!.....	27
13. Isuse moj! Radost moja.....	28
14. O Bože, preljubljeni!.....	29
15. Jezik nemre povedati.....	30
16. O prejaki, Kralju rajski.....	31
17. Bože! Te sve nek' slavi.....	32
18. O Bože, moj! Svega Gospodine.....	33
19. Isukerste moj ljubljeni!.....	34
20. Isuse moj, vruće živi!.....	35
21. Svemogućí, vječnji Bože.....	36
22. Isuse, slatka uspomeno!.....	37
23. Ja vjerujem, ja se ufam.....	38
24. Blagi Bože! ljubavi moja.....	39
25. O moj Bože! Zdrav mi budi.....	40
26. Je istina, da nemaš nikoga.....	41
27. Moje ti veslje.....	42
28. O Bože! do zemlje.....	43
29. Isuse moj preljubljeni!.....	44
30. O kak sriečno i veselo.....	45
31. Isuse moj, vruće živi!.....	46
32. Isukerste preljubljeni!.....	47

33. Isuse moj, ljubav moja.....	48
34. Blagi Otkupitelju!.....	49
35. Probudi se ma dušo!.....	50
36. O Bože, moj dragi!.....	51
37. Ufanje sve mog življenja.....	52
38. Isuse ljubezan! nemoj kasniti.....	53
39. Bože, Spasitelju rajski!.....	54
40. Isuse, propjeti moj!.....	55
41. O visino, ti nebeska.....	56
42. Isuse moj! duše pokoj.....	57
43. Ja se kajem, Bože mili!.....	58
44. Isuse moj! radost moja.....	59
45. O Bože dragi! ja kruto ljubim te....	60
46. Ljubav moja! duše moje radost.....	61
47. Isuse! o ljubavi!.....	62
48. Isuse dragi! ljubav najsladja.....	63
49. Bože dragi! ljubav moja.....	64
50. Isuse moj! vruće živi!.....	65
51. Kyrie! uzmožni Bože.....	67

Diel II. – O presvetom Oltarskom Otajstvu

52. Klanjam ti se.....	75
53. Neostavi nas nigdar.....	75
54. Otajstvu se dakle tomu / Prie i posle blagoslova /.....	77
55. Otajstvu se dakle tomu / Prie i posle blagoslova /.....	77
56. O Spasonosno Otajstvo / Prie i posle blagoslova /.....	78
57. Otajstvu se dakle tomu / Prie i posle blagoslova /.....	79
58. O Spasonosno Otajstvo / Prie i posle blagoslova /.....	79
59. O Spasonosno Otajstvo / Prie i posle blagoslova /.....	80

60. <i>Kyrie, Bože vječni / Pjesme pod sv. misom</i>	81	101. <i>Pozdravljam te Kraljicu</i>	145
61. <i>Šta ti hoću učiniti</i>	90	102. <i>Kraljice Angjelah</i>	141
62. <i>O dušo, ustani</i>	91	103. <i>Šetuj simo duša svaka</i>	143
63. <i>Za koji, Bože dragi! vriednost</i>	92	104. <i>Marijo! Marijo! od sunca sjajnija</i>	144
64. <i>O božanstvena Visino</i>	93	105. <i>O Marijo! Majko Božja!</i>	145
65. <i>Ljubavi! tu je tve sobstvo</i>	94	106. <i>Svi u glas jezici</i>	147
66. <i>Svi jezici zapjevajte</i>	95	107. <i>Smožna odičena</i>	149
67. <i>Zdravo, Sunce boženstveno</i>	96	108. <i>Smožna odičena</i>	151
68. <i>Presveto Otajstvo</i>	97	109. <i>O smožna Kraljice!</i>	153
69. <i>Jutrom križ napravljam</i>	99	110. <i>O Marijo! ljiljan bieli</i>	154
70. <i>Hvali Sion, Stvoritelja</i>	100	111. <i>Presmožna Kraljice!</i>	155
71. <i>Nut! Kruh ovi je andjelski</i>	101	112. <i>Zdravo, o Djevice! slatka Majko!</i>	156
72. <i>O ljubavi prevelika!</i>	102	113. <i>O Marijo! ti jedina</i>	157
73. <i>Na nebu, i na zemlji</i>	103	114. <i>Djevo sveta! cvietu rajski</i>	158
74. <i>Presveta ostio</i>	104	115. <i>Simo, simo sad putujte</i>	159
75. <i>Keršćenici svim šetujte</i>	105	116. <i>Još nikomu, k tebi koji priteče</i>	160
76. <i>Probudi se, dušo moja</i>	106	117. <i>Presveta Djevice!</i>	161
77. <i>Tko je moguć postignuti</i>	107	118. <i>O Marijo! prevelika</i>	162
78. <i>Naklon dajte poniznosti</i>	108	119. <i>Zdravo Djevo! rajska slavo</i>	163
79. <i>Spasitelju! rajska diko</i>	109	120. <i>Ladjo segurnog spasenja</i>	164
80. <i>Veseli se sve stvorenje</i>	110	121. <i>O Marijo! ti si mati</i>	165
81. <i>O presveto, Otajstvo!</i>	111	122. <i>O Marijo! ti si svetlost</i>	166
82. <i>Nut! pod kruhom Bog i čovjek</i>	112	123. <i>Zdrava Djevo, odičena</i>	167
83. <i>Hvali, Sion Stvoritelja</i>	113	124. <i>Hitrite angjeli sim nebeski</i>	168
84. <i>Svi jezici zapjevajte</i>	114	125. <i>Zdravo Mati, toranj zlati</i>	169
85. <i>Svi jezici zapjevajte</i>	115	126. <i>O vrielo radosti</i>	170
86. <i>Zdravo budi, božje tielo</i>	116	127. <i>Jezik nemože izreći</i>	171
87. <i>Iz visine tužne svine</i>	117	128. <i>Danak svaki božji majki</i>	172
88. <i>Isuse od slasti!</i>	118	129. <i>O djevah, Djevice!</i>	173
89. <i>Zdravo, svieta Otkupitelj</i>	119	130. <i>Pod obrambu tvoju svetu</i>	174
90. <i>Ovčice! Kam bludiš? / razgovor Isusa s griješnikom /</i>	121	131. <i>Pod obrambu pritecimo</i>	175
91. <i>Isuse ljubljani! ljubim te</i>	123	132. <i>Zdravo, zviezdo mora</i>	176
92. <i>Tebi se naklanjam</i>	124	133. <i>Zdravo, ufanje tog svieta</i>	177
93. <i>Svečanost radostuje</i>	125	134. <i>O Marijo, o slatkosti</i>	178
94. <i>Simo, simo sve stvorenje</i>	126	135. <i>O Marijo, mili glas</i>	179
95. <i>Kakvu ljubav, o Bože!</i>	127	136. <i>Marijo, nasladujem se</i>	180
96. <i>Hodte slaviti uvijek</i>	128	137. <i>O Marijo, Djevo Sveta</i>	181
		138. <i>Zdravo o Djevice, M. Neoskvernjena</i>	182
Diel III. – Za blagdane B. D. Marije		139. <i>Prečista Djevice</i>	183
97. <i>Nut pred tvojim veličanstvom</i>	131	140. <i>Pozdravljam te, Marijo</i>	184
98. <i>Hvalimo te, Marijo!</i>	141	141. <i>Zdrava o Marija, vrielo radosti</i> ..	185
99. <i>Očutiš li griješno dušo!</i>	143	142. <i>Kraljice nebeska</i>	186
100. <i>Tebe štujem, o Marijo!</i>	144	143. <i>O Marijo, sladki su mi časi</i>	187

144. <i>Majko Djevo, ti jedina</i>	188	183. <i>Serce moje, Tebi dajem</i>	248
145. <i>Marijo, Marijo, ti mila ljubice</i>	189	184. <i>Zdravo Kralju, Isus dragi</i>	249
Diel IV. - Za blagdane došašća Gospodinovog			
146. <i>Kyrie glas presveti</i>	193	185. <i>Vesel Vam pastiri nosim glas</i>	250
147. <i>Zdrava si, o Marija</i>	194	186. <i>U prostoj Isus štalici</i>	251
148. <i>Veseli se, o grešniče</i>	199	187. <i>Kakvo čudo dogodi se</i>	252
149. <i>O silazi iz neba</i>	200	188. <i>Isus Kralj mladi</i>	253
150. <i>O vrijeme, presriečno</i>	201	189. <i>Kad Djeva Boga rodiše (II)</i>	254
151. <i>Hvaliti, dičiti</i>	202	190. <i>Pastiri stante</i>	255
152. <i>Veseli se sve stvorenje</i>	203	191. <i>Kakva je sjajnost to</i>	256
153. <i>Dojdoh tebi, Sveta Djevo</i>	204	192. <i>Kakvo se čudo porodi</i>	257
154. <i>Mudrosti izlazeća</i>	205	193. <i>O Djetešce, me predrago (I)</i>	258
155. <i>Zdrava budi, Božja Mati</i>	206	194. <i>Zdravo, Kralju Nebeski</i>	259
156. <i>Čovječansko pokoljenje</i>	207	195. <i>Isus sinak, Bog sve dike</i>	260
157. <i>O nebo, svoju diku</i>	208	196. <i>Oj pastiri dobri čuvari</i>	261
158. <i>Rosi nebo Spasitelja</i>	209	197. <i>Nek bu od nas pozdravljeno</i>	262
159. <i>Zdravo, Djevice Marijo</i>	210	198. <i>Radujte se, ljudi svieta</i>	263
160. <i>Veseli se o Nazaret</i>	211	199. <i>Kakva je to svietlost</i>	264
161. <i>O vrijeme, preljubljeno</i>	212	200. <i>O pastiri stante</i>	265
162. <i>Poslan bi angeo Gabriel</i>	213	201. <i>O Djetešce, me predrago (II)</i>	266
163. <i>Doletivši, poslan bivši</i>	213	202. <i>Radujte se narodi</i>	267
164. <i>O Marijo, zdrava budi</i>	214	Na obrezovanju	
165. <i>Zdrava budi, Marijo</i>	215	203. <i>Pred te opet u sniženju</i>	268
166. <i>Zdrava si, Marijo</i>	216	Za Sveta Tri Kralja	
167. <i>O nebeska, ti Kraljice</i>	217	204. <i>Slavan budi Bog previšnji</i>	269
168. <i>Zdrava Marijo, milosti puna</i>	218	205. <i>Izadje jasna zvjezdica</i>	270
169. <i>Zdrava Djevice, Bogorodice</i>	219	206. <i>O Sveti tri Kralji</i>	271
170. <i>Zazivam vas svekolike</i>	220	Diel VI. - Za svetu Korizmu	
171. <i>Zdravo budi M. prejasna zornice</i>	221	207. <i>Dajmo sad hvalu Svemogućem</i>	273
172. <i>Pun radosti Vam donášam glas</i> ...	222	208. <i>Kyrie, smožni Bože</i>	283
Diel V. - Za blagdane Božića			
173. <i>Kyrie, Isuse prežljni</i>	225	209. <i>Isukrste, kakve muke</i>	288
174. <i>Kyrie, mili Isuse</i>	223	210. <i>Staše Mati (I)</i>	289
175. <i>Narodi nam se Kralj nebeski</i>	240	211. <i>Staše Mati (II)</i>	290
176. <i>Simo, kerščani šetujete</i>	241	212. <i>Sveta Majko, Sina tvoga</i>	291
177. <i>Djetešce je porodjeno</i>	242	213. <i>O grešnici, kak ste srećni</i>	292
178. <i>Srećan svietu danak svemu</i>	243	214. <i>O svi vierni Kerščani</i>	293
179. <i>Otkupitelju premili</i>	244	215. <i>O nebo i zemlja</i>	294
180. <i>Željna danas nam izhodi</i>	245	216. <i>O kerščanska svaka duša</i>	295
181. <i>Kad Djeva Boga rodiše (I)</i>	246	217. <i>O čovječe, promisli</i>	296
182. <i>Simo, pastiri k štalici</i>	247	218. <i>Nut nebo i zemlja</i>	297
		219. <i>O kojgodar sav putuje</i>	298
		220. <i>Probudi se, čovječe</i>	299
		221. <i>Ovdje ležim velik grešnik (I)</i>	300
		222. <i>Mudrost Otca vječnoga (I)</i>	301

223. Propeti moj, Stvoritelju	302	256. Blagdan Emerika	352
224. Jer s davidom sagriješismo	303	257. Iz pogan. plemena (od S. Martina)	353
225. Gorka počima se sada muka	304	258. Blagoslovljen Bog viekovječni (na dan Sv. Cecilije)	354
226. Nebo zemlja sve stvorenje	305	259. Zdravo, sv. Katarina	355
227. Nestalnosti ovog svijeta	306	260. Smožni branitelju (na dan Sv. Ksaveria)	356
228. Isuse moj, dobro moje	307	261. Zaručnice Spasitelja (na dan Sv. Barbare)	357
229. Isuse moj, muku tvoju	308	262. Tko bi mogo promisliti (na dan Sv. Nikole)	358
230. Ovdje ležim velik grešnik (II)	309	263. Dan je danas svečanosti (na dan Sv. Šimuna i Jude)	359
231. Isuse moj, ja spoznajem	310	264. Danas prvog mučenika (na dan Sv. Stjepana)	360
232. U smutnji ja stojim	311	265. Za ljubav veliku (na dan S. Pavla Pustinjaka)	361
233. Mudrost Oca vječnoga (II)	312	266. U Kortonu (od sv. Margarite od Kortone)	362
234. Smiluj nam se	313	267. Zdravo, Oče Spasitelja (na dan Sv. Josipa)	363
O žalosti B. D. Marije		268. Josipa svetoga	364
235. Tužno plače	314	269. U svetosti Benedikta svetog	365
236. Zdravo budi, Križu sveti	315	270. Budi od nas pozdravljeni (na dan Sv. Gjüre)	366
Na Veliki petak		271. Zdravo, sv. Izidore	367
237. Kraljevski barjal izlazi	316	272. Pogledajmo sad griješnici (na dan našastja Sv. Križa)	368
Diel VII. - Za blagdane Uskersa		273. Zdravo, sv. Floriane	369
238. Pomiluj nas, Bože	319	274. Pjevajmo slavu Ivanu (Nepomuku)	370
239. Na čast ukersnuvšega	325	275. Nepomuka svietu dade	371
240. Vrata groba ukinuvši	326	276. Zdrav, Antune, sveti oče	372
241. Uskersnuo je naš Spasitelj	327	277. Ako tražiš ti čudesa (na dan Sv. Antuna Padovanskoga)	373
242. Uskrsne Isus ki bi propet	328	278. Zdravo, sveto oko (na dan Sv. Vida)	374
243. Veliko je sad veselje	329	279. Aloizio, rajsko diete	375
244. Radujmo se, o kerščani	330	280. O rajski liljane (na dan Sv. Aloize)	376
245. Isukrst nam slavni	331	281. Svetog Ive dan rođenja	377
246. K tebi vapi puk nevoljni	332	282. Isusovih Apostolah (na dan Sv. Petra i Pavla)	378
247. Oštri Sudče	333	283. Zdravo sv. Ladislave	
248. Kada vrieme slavno dojde	334	284. Odvjetnice sv. Ano	380
Na Dukove			
249. Dojdi, dojdi, Duše Sveti	335		
250. Dojdi z neba, Sveti Duše	336		
Od Presvetoga Trojstva			
251. O kak je ugodnio	337		
252. Ime štujem Trojstva Presvetoga	338		
Diel VIII. - Za blagdane svetih Božjih			
253. Bože, na rieč božansku tvu	341		
254. Smožno nebo (na dan Svih Svetih)	350		
255. Himbenosti svieta toga (na dan Svih Svetih)	351		

285. *Simo, simo sad griješnici
(na dan Porciunkule)* 381
286. *Navjestit ću danas
(na dan Porciunkule)* 382
287. *Pogledajte braćo mila
(na dan Sv. Bone)* 383
288. *Sveti roče svrni oči* 384
289. *Magdalieno* 385
290. *Jasno sunce ti osvane
(na dan Sv. Stjepana Kralja)* 386
291. *O Franjo, ti sveti (Serafinski)* 387
292. *Zdravo, Otče, sirotinski (na dan
Sv. Franje Serfinskog)* 388
293. *U Bogu se svi radujmo
(na Mihoile)* 389
294. *Mihoila duha presvietloga* 390
295. *Propetomu hvalu dajmo
(na Apoštole obća)* 391
296. *O Isuse, prava slavo
(na Sv. Mučenike obća)* 392
297. *Zdravo, N. rajski cviete
(za svakog sveca obća)* 393
298. *Pjevajmo današnji
(za svaku Svetkovinu)* 394
299. *Današnjem svetomu
(na dan svakog sveca)* 395
300. *Tvoju svetu kuću* 396
301. *Ovo je dan
(na dan posvećenja crkvenog)* 397
302. *Zdravo, sveti služe Božji
(na dan Sv. Martina)* 398
303. *Poslušajte ljudi
(na dan Sv. Ivana Nepomuka)* 398
304. *O pokorni razbojniče
(na dan Sv. Dizme)* 398
305. *Radujmo se svi
(na dan Sv. Bartola)* 398
306. *Zdrava, majko sveta Ana* 399
307. *O Ilio, služe Božji* 399
- Prilog - sadržavajući izvedne pjesme**
308. *Svemogući neba
(za isprosit kišu)* 400
309. *Vječni Otče (za isprosit vedrinu)* ... 401
310. *Drago ljudstvo
(verh mladomisnika)* 402
311. *O, kak srećan hip
(verh mladomisnika)* 403
312. *Radujte se danas (kod
umješćanja župnika u župu)* 404
313. *Evo misnik veliki
(Ecce sacerdos Magnus)* 405
314. *Bože kojeg (za imendan
Veličanstvenog zemlje vladara)* ... 407
315. *Blago svakom (za Jubileum)* 408
- Diel IX. - sadržaje opielo**
316. *Opielo koralni pod sv. misom
za pokonje* 410
317. *Opielo pod sv. misom z
pokonje* 417
318. *Opielo (na Libera me Domine)* .. 422
319. *Dan od serčbe* 423
320. *Tužni i turobni glasi (na dan
uspomenutja vjernih mrtvih)* 424
321. *Bože dobri (na dan uspomenutja
vjernih mrtvih)* 425
322. *Ah, čovječje gledaj tvog* 426
323. *S Bogom ostaj sviete jalni* 427
324. *Dakle morat ću umrieti* 428
325. *Jedan cvietak je u vrtu* 429
326. *Zašto sviet vojuje* 430
327. *Kak pena na vodi* 431
328. *Smerti strašna* 432
329. *O okrutna i bezćutna* 433
330. *Turobnosti i žalostri (vrh
mladenca ili djevojčice)* 434
- Diel X. - Ima Litanie, psalme, i antifone**
331. *Bože, Otče Stvoritelju* 435
332. *Gospodine pomiluj (I)* 436
333. *Gospodine pomiluj (II)* 438
334. *Gospodine pomiluj (III)* 438
335. *Gospodine pomiluj (IV)* 439
336. *Gospodine pomiluj (V)* 439
337. *Deus in adiutorium meum
indende* 440
338. *Dixit Dominus (Glas 1-i)* 440
339. *Confitebor (Glas 2-i)* 441
340. *Beatus vir (Glas 3-i)* 441
341. *Laudate pueri (Glas 4 -i)* 442
342. *Laudate Dominum (Glas 5-i)* 442

343. <i>Laetatus sum (Glas 6-i)</i>	443	360. <i>Decora lux aeternitatis</i>	450
344. <i>Nisi Dominus (Glas 7-i)</i>	443	361. <i>Iste confessor</i>	451
345. <i>Lauda Jerusalem (Glas 8-i)</i>	444	362. <i>Sanctorum meritis</i>	451
346. <i>Magnificat</i>	444	363. <i>Ave Maris Stella</i>	451
347. <i>Mirabilia testimonia</i> <i>(Ps. mješoviti 1-i)</i>	445	364. <i>Sanctorum meritis</i>	452
348. <i>Clamavi in toto</i> <i>(Ps. Mješoviti 2-i)</i>	445	365. <i>Coelestis urbs Jerusalem</i>	452
349. <i>Principes (Ps. Mješoviti 3-i)</i>	446	366. <i>Creator alme syderum</i>	453
350. <i>In exitu Israel</i>	446	367. <i>Jesu redemptor omnium</i>	453
351. <i>Credidi propter te</i>	447	368. <i>Veni Creator Spiritus</i>	454
352. <i>Memento Domine David</i>	447	369. <i>Pange lingua</i>	454
353. <i>Rerum Deus tenax vigor</i>	447	370. <i>Vexila Regis prodeunt</i>	455
354. <i>Exultet orbis gaudiis</i>	448	371. <i>Alma Redemptoris Mater (I)</i>	456
355. <i>Triste erant Apostoli</i>	448	372. <i>Alma Redemptoris Mater (II)</i>	456
356. <i>Deus tuorum militum</i>	448	373. <i>Ave Regina coelorum</i>	458
357. <i>Jesu corana virginum</i>	448	374. <i>Regina coeli laetare</i>	459
358. <i>Fortem virili pectore</i>	448	375. <i>Salve Regina Mater</i>	460
359. <i>Quodcumque in orbe</i>	449	376. <i>Te Deum laudamus</i>	462
		377. <i>Tebe Boga hvalimo</i>	466
		378. <i>Tebe Boga mi hvalimo</i>	468

Sve na veću slavu Božju, B. D. Marije i Svetih Božjih.

LITURGIJSKO USTROJSTVO

Pri uvrštavanju popjevaka sastavljači se hrvatskih crkvenih pjesmarica ne služe jednoobraznim poretkom već popijevke nižu različito. Gotovo da i nema dvije pjesmarice koje imaju sasvim isti odabir uvrštavanja. Najbolji je i najprirodniji poredak po uzoru rasporeda molitvenih tekstova rimskog misala u kojemu su molitveni tekstovi razvrstani u četiri sloja tj. a) *svetih vremena* Adventa, Korizme, Uskrsa, Duhova, b) *razdoblja kroz godinu*, c) *svetačkih blagdana*, d) *zajedničkih, zavjetnih i obrednih predložaka*. Fortunat se Pintarić pri sastavljanju CL-a odlučio za svoj vlastiti, pomalo neuobičajeni raspored, te je najprije poredao popijevke kroz godinu, zatim popijevke večernjice i euharistijskih blagdana, pa marijanske popijevke i tek potom popijevke svetih vremena Adventa, Korizme, Uskrsa, Duhova, nakon čega slijede svetačke i pokojničke popijevke, te kao dodatak napjevi latinskih psalama i himana. Brojčana zastupljenost popjevaka za pojedine slojeve svetih vremena i svetačkih blagdana je nejednaka. U CL-u najzastupljeniji je sloj svetačkih popjevaka. Ima ih 55. Slijedi ga marijanski sloj s 49 popjevaka, zatim euharistijski s 45 popjevaka, božićni s 34 popijevke, korizmeni s 31 popijevkom, adventski s 27 popjevaka, uskrsni s 15 popjevaka koliko ih broji i pokojnički sloj. U svakom sloju dovoljan je broj popjevaka s kojima se može opskrbiti pjevanje za sve vrste crkvenih svečanosti.

IZVORI TEKSTA I NAPJEVA

U povijesti nastanka hrvatskih pučkih crkvenih pjesmarica veoma su rijetki sastavljači koji se nisu služili baš nikakvim prethodno nastalim pisanim predlošcima teksta ili napjevima crkvenih pučkih popjevaka. Stoga je za poznavanje bilo kojeg zbornika, koji sadržava tekstove ili napjeve crkvenih pučkih popjevaka, potrebno ukazati na izvore kojima se njihov sastavljač služio, posebice u slučajevima kada ih sam autor u predgovoru djela ne navodi. Kako se nije sačuvao predgovor CL-a koji je možda Fortunat Pintarić bio napisao, i u kojemu je vjerojatno naveo neke podatke i o izvorima teksta i melodiji svojih popjevaka, prisiljeni smo doći do tih podataka usporedbom s prethodno objavljenim vrelima. Za detaljnu usporedbu 378 popjevaka s prethodno objavljenim domaćim i inozemnim vrelima, potrebno je puno vremena i dostupnost izvorima, posebno inozemnim. Kako taj zahtjevni pothvat prelazi zamišljeni okvir ovog prikaza, ograničavamo se samo na vrela za koje je sigurno da su bila u vremenu nastanka CL-a u orguljaškoj upotrebi i da ih je Fortunat Pintarić poznavao. To su *Knjiga pjesmah* koju je Fortunat Pintarić objavio u Beču 1849., *Napivi* Marijana Jaića objavljeni u Budimu 1890; izdanja *Cithare octochorde* iz 1701; 1723; i 1757. godine, molitvenici - pjesmarice biskupa Maksimilijana Vrhovca objavljeni 1804.-1859. godine te pjesmarice *Kitice crkvenih pjesama s napjevima* iz 1858., hrvatskog preporoditelja Pavla Štoosa i školska pjesmarica *Crkvene pjesme* Josipa Torbara, također iz godine 1858. Površna usporedba ukazuje da je Fortunat Pintarić u CL uvrstio gotovo doslovno sve tekstove i napjeve iz svoje školske pjesmarice *Knjige pjesmah*. To su popijevke navedene u *kazalu* pod brojevima: 5, 22, 23, 24, 56, 84, 93, 128-134 itd. *Napivi* iz zbirke tekstova *Vinac* Marijana Jaića, poslužili su kao izvor popijevkama pod brojevima: 4, 7, 8, 52, 53, 67, 69, 106, 135, 144, 145, 156, 170, 171, 172 itd. *Cithara octochorda* poslužila je kao vrelo popijevkama pod brojevima: 146, 150, 160, 161, 162, 168, 169, 175, 181, 183, 189, 196, 201, itd. Pjesmarica Pavla Štoosa poslužila je kao izvor popijevkama pod br. 143 i 206, a Josipa Torbara pod brojevima 8 i 108. Vrhovčeva molitvenik - pjesmarica poslužila je kao izvor predlošcima pod brojevima: 2, 6, 52, 53, 54, 105. Zasigurno su kao izvor tekstova Fortunatu Pintariću poslužile i brojne popijevke tiskane u hrvatskim kajkavskim molitvenicima bez napjeva, kao i napjevi koje su vjernici pjevali u crkvama i koji su se prenosili usmenom predajom od jednog na drugo pokoljenje. Isto tako valja znati da je Fortunat Pintarić dobro poznavao i njemačku crkvenu pučku popijevku i da mu je i ona pri sastavljanju CL-a poslužila kao jedan od mogućih izvora.

Fortunat Pinatarić uglavnom nije doslovno preuzimao ni tekstove ni napjeve iz vrela kojima se služio, već je u preuzete tekstove, s namjerom da ih poboljša, unosio u jednim male, a u drugima veće promjene, makar bili i izvr-

sno prevedeni. Veće promjene ne sastoje se samo u izmjeni pojedinih riječi, redaka, i stihova, već i u promjeni rime npr. u popijevci koju je spjevao isusovački misionar Antun Kanižlić *Sretan svijetu danas svemu*, izmijenio je između ostaloga i poredak rime, što pokazuje uporedo otisnuti tekst iz kojeg se vidi da je odnos rime u izvorniku Antuna Kanižlića glasio aa, bb i da ju je Fortunat Pintarić izmijenio u odnos ab, ab:

Kitica 2. u Kanižlića	Kitica 2. u Pintarića
Došao je uzdisani	Došao je uzdisani
I odavna obećani	Žudni svijeta Spasitelj
Željni sviju Spasitelj	I odavna obećani
Svita Razveselitelj.	Ljudih Razveselitelj. ³⁶

K tomu Pintarić u nekim popijevkama stihove s običnom rimom zamjenjuje stihovima s dvostrukom rimom čiji je latinski tekst preveo već Marijan Jaić, a zatim ih po Jaiću prepjevao on sam. Npr. u *Isus, Mudrost očeva* kitica 1. u Jaića glasi:

*Isus, Mudrost Otčeva, Istina Božanska
Bog je čovik ufatjen, zorom bilog danka,
Učenici poznani, tad ga zapustiše
Žudije pak zgrabiše, prodaše, mučiše.*

A u Pintarića:

*Mudrost otca vječnoga Isus Sin jedini
Zorom dana bijeloga bješe uhićenini,
Učenici njegovi tad ga zapustiše
A ugrabe Židovi, prodaše, mučiše³⁷*

Slično je Fortunat Pintarić postupao i s napjevima. Nastojao je gotovo svakom tekstu postojeće popijevke dati novi napjev, pa i u slučaju kad su s pjesničke i glazbene strane te popijevke bile predivne. Tim se postupkom nije samo ogriješio o pravila pjesničkoga umijeća, već je nanio nepravdu autorima tih popjevaka, stvorivši od njihovih lijepih stihova uglavnom loše plagijate.

USTROJSTVO NAPJEVA POPJEVAKA CL-a

Napjevi u CL-u Fortunata Pintarića mogu se podijeliti u tri sloja. Prvom pripadaju popijevke preuzete iz već spomenutih vrela kojima je Fortunat Pintarić

³⁶ Usp. Kanižlić A., *Mala i svakom potribna bogoslovnica*, Trnava, 1773., str. 221., CL (Kuhačev prijepis), str. 13.

³⁷ Usp. Jaić M., *Vinac bogoljubnih pisamah*, Budim, 1856., str. 75., CL, str. 312.

tekst poboljšao i napjev nanovo harmonizirao, primjerice iz *Cithare octochorde* popijevke *Veseli se o Nazaret, Poslan bi anđeo Gabriel, Zdravo, Djevice Bogorodice, Kyrie Zmnožni Bož*;³⁸ iz *Napiva* Marijana Jaića popijevke: *Otče kog nas Isus, Dojdi, Duše Sveti, Nut pred Tvojim Veličanstvom, Klanjamo Ti se živi, Presveta Ostio, Svi u glas jezici, O Marijo, mili glas*, i neke druge iz ostalih pjesmarica.³⁹ Drugom sloju pripadaju izvorne Pintarićeve popijevke koje se prepoznaju po intervalima završne kadence posuđenih od austrijske himne (C, e, d, C), kao što su: *Hodi, puče krstjanski, Otče, dobri višnji Bože, Isuse moj, diko moja, Isukrste moj ljubljani, Isuse, sladka spomeno, Blagi Bože itd*⁴⁰ Fortunat Pintarić je autor popijevkama s opisanom završnom kadencom, ali i mnogim drugima s drukčijim završnim kadencama. Trećem sloju pripadaju popijevke koje su izvorno nastale na njemačkim tekstovima, a Fortunat ih je Pintarić pohrvatio na način da im je potpisao hrvatski tekst ili da je plagirao napjev koji pruža dojam njegove izvorne skladbe.

Pri izgradnji melodijske linije Fortunat Pintarić nije se držao jednoobraznog okvira. Jedne je izgrađivao samo od bliskih uzlazno-silaznih intervala, a druge od bliskih i udaljenih. Udaljenim smatramo pomake od velike i male sekste, velike i male septime, čiste i umanjene oktave te none i decime. Kraće popijevke redovito je ustrojio pomoću dva do tri različita melodijska motiva zaokružena kadencama, čija se dužina uglavnom poklapa s dužinom jednog stiha pjesničkog teksta. Na melodiju prvog motiva redovito je potpisao tekst prvih dvaju stihova, a pod sljedeća dva motiva po jedan stih. Time je postigao melodijsko-ritmičku pravilnost u izgradnji, čiji bi se oblik mogao shematski prikazati s obzirom na raspored motiva slovima abede a,a,bc. Takva je npr. popijevka *Djetešce nam se rodilo* i mnoge druge.

Drugom sloju pripadaju popijevke ustrojene od nešto većeg broja različitih melodijskih motiva, sastavljenih i od udaljenijih silazno-uzlaznih intervala, posebice od udaljenih skokova uzlazne i silazne sekste, septime, ponekad i oktave, none i decime s mjestimičnom upotrebom melodijskih kromatskih pomaka uokvirenih u razvijenije ritmičke obrasce. Slogove teksta u oba sloja ozvučio je na način da je mjestimice jedan slog riječi uglazbio samo jednim intervalom, čije trajanje iznosi jednu dobu ili postupkom da je slog riječi uglazbio s dva intervala od kojih svaki ima dužinu samo pola dobe. Ali ima i drukčijih postupaka npr. kada je neki slog riječi uglazbio samo intervalom trajanja pola dobe ili s više intervala različitog trajanja. U tom pogledu popi-

³⁸ Usp. CL str. 211., 2113., 220., 283. J. Korner - M. Demović, *Kajkavske popijevke Cithare octochorde*, Zagreb, 1998., str. 73., 154., 209., 233.

³⁹ Usp. CL (Kuhačev prijepis) str. 7., 8., 18., CL (izvornik) 75., 104., 147., 179., M. Jaić, *Napivi*, str. 6., 7., 8., 10., 72., 75., 78.

⁴⁰ Usp. CL (Kuhačev prijepis) str. 13., 19., 20., 25.

jevke Fortunata Pintarića se razlikuju od popjevaka njemačkog govornog područja u kojima je pri uglazbljivanju uglavnom doslovce proveden postupak - jedan slog i jedan interval u trajanju dužine jedne dobe. Ta razlika daje Pintarićevim popijevkama ugođaj prirodne pokretljivosti, što je jedna od odlika hrvatskih svjetovnih i starijih crkvenih popjevaka. U nekim popijevkama susreću se melodijski ukrasi u šesnaestinama, ali se to treba smatrati iznimkom. Napomenimo da neke popijevke nose melodijska obilježja *bel canta* i da bi se mogle izvoditi kao duhovne solo-popijevke. U prvom redu to su popijevke u kojima je naznačeno da jedan dio napjeva pjeva solist, a drugi *Tutti* ili *puk*. Takvih naznaka ima ponajviše u marijanskim popijevkama, primjerice u *Tebe štujem, o Marijo; Pozdravljamo te Kraljicu, Kraljice anđelah, Šetuj simo duša svaka, O Marijo, Majko Božja* itd.⁴¹

Ritmički obrasci u koje je Fortunat Pintarić uokvirio melodijske motive su dvostruki; prvi, manje razvijeni, razvrstani u taktovima trodobnih ili četverodobnih mjera u kojima svaka doba redovito ima vrijednost jedne četvrtine. Nerijetko su dvije dobe ujedinjene u vrijednost jedne polovine ili razdijeljene na vrijednost jedne četvrtine s točkom i jedne odijeljene osmine. Ima popjevaka u kojima treba uzeti kao dobu i osminu, što ne unosi novost u opisane ritmičke odnose, već se radi samo o drukčijem načinu zapisivanja. U nekim popijevkama razvijenijih ritmičkih obrazaca pridružuju se i dobe sastavljene i od četiri šesnaestine, ili od dvije osmine, ali i od jedne osmine s točkom i jedne šesnaestine. Uza sve to i ova skupina popjevaka ritmički je uravnotežena, te treba smatrati da uglavnom sve popijevke posjeduju ritam primjeren crkvenom pučkom pjevanju. Ritmički obrasci su raspoređeni u metričkim odnosima taktova sastavljenih od 2/4, 3/4 i 4/4, i u mjeri od 6/8.

Melodijsko-ritmičke motive skladatelj vješto zaokružuje kadencama i prirodno povezuje, stvarajući zanimljive, uglavnom kratke glazbene trodijelne ili dvodijelne pravilne oblike. Najviše je završnih kadenci sa završnim tonom na primi složenoj po uzoru na austrijsku himnu u odnosu intervala C, e, d, C, zatim također kadence sa završetkom na primi složene od silaznih intervala e, d, C, pa kadence koje završavaju na oktavi sastavljene u odnosu c, H c, ic, H, a u dvije popijevke ustrojene u molu. Spomenute kadence Pintarić je upotrijebio i kao središnje, ali uz njih se javljaju i kadence sa završetkom na terci i na kvinti.

Jedna od najznačajnijih odlika Pintarićevih popjevaka je *pravilnost i preglednost* glazbenog oblika (forme). U tom pogledu Pintarić stoji pod utjecajem promicatelja prosvjetiteljstva u crkvenoj glazbi, kakva je bila i carica Marija Terezija, koja je između ostaloga nastojala da crkvena pučka popijevka u

⁴¹ Usp. CL str. 141.-145.

Austro-Ugarskoj Monarhiji bude pravilno ustrojena u skladnom objedinjenju osjećajnog izražaja i razumskog poimanja, što se prvenstveno ogleda u pravilnosti i preglednosti glazbenog oblika u kojem se uokviruju sva ostala izražajna sredstva. Ona je izdala godine 1774. pjesmaricu i svojim carskim autoritetom nametnula je crkvenim zajednicama kao obvezni priručnik po kojemu je trebalo pjevati u katoličkim crkvama Austrijske Monarhije. To je tzv. Terezijska crkvena pjesmarica čije su napjevi postali uzor po kojima su skladane nove crkvene popijevke.⁴² Odlike tog stila imaju i novoskladane crkvene popijevke Fortunata Pintarića, koje resi, u pravom smislu riječi, pravilnost i preglednost glazbenog oblika. Možemo ih razdijeliti na dvodijelne i trodijelne.

Dvodijelni oblik popjevaka Fortunat Pintarić izgrađuje, kako je spomenuto, uglavnom od dvije skupine međusobno povezanih različitih melodijskih motiva, koje razdvaja središnjom kadencom. Oblik tih popjevaka shematski treba označiti slovima abecede kao A B. Njegove popijevke trodijelnog oblika izgrađene su redovito od dva do tri osnovna melodijska motiva. Početni ili prvi melodijski motiv pojavljuje se u popijevci redovito tri puta; najprije u osnovnom obliku, zatim nešto prepravljen kao varijanta, te na završetku opet u osnovnom obliku ili u varijanti. Drugi motiv pojavljuje se u središnjem dijelu popijevke redovito jedanput, ponekad i drugi put u osnovnom obliku ili varijanti. Glazbeni oblik tako izgrađenih popjevaka je trodijelni i mogli bismo ga označiti slovima abecede kao a, a1, b, a (ili a1, ili a2).

Susreće se pokoja popijevka koja je drukčije ustrojena, poput moteta u kojem se nižu melodijski odsjeci jedan iza drugoga bez oblikovanja dvodijelne ili trodijelne himničke skladbe.

Harmonijsko tkivo u izboru i povezivanju slijeda akorda odaje skladatelja koji se nadahnuo harmonijskim načelima visoke romantike, što se ogleda u čestoj i veoma slobodnoj upotrebi četverozvuka i peterozvuka (septakorda i nonakorda) i njihovih obrata. Osim toga, on upotrebljava slobodno (neakadencirajući, neprohodni, a ne naizmjenični) kvartseksakord, kao i paralelno vođenje u vanjskim dionicama u intervalima umanjene na čistu kvintu, što se smatra nedostatkom Pintarićeva harmonijskog umijeća. Nonakord upotrebljava redovito za harmoniziranje uzlazno-silaznog melodijskog motiva sastavljenog od uzlazne terce i dviju silaznih sekundi, npr. u odnosu e, g, f, ali u završnom akordu završne kadence gdje nonu tretira kao zaostajalicu, a basovsku dionicu vodi silazno intervalima rastavljenog trozvuka, tako da u pratnji na prvoj dobi najprije čujemo završni akord trozvuka triju pratećih glasova sa zaostajalicom none, a zatim sve glasove kao kvartsekstakord, a nakon toga kao šestakord i napokon kao kvintakord na tonici. Pokretljivost pedalne dionice odaje

⁴² Više o toj pjesmarici u Barle J. Biskup M. Vrhovac i pučko crkveno pjevanje, *Sveta Cecilija XXXI*, Zagreb, 1937., str. 147.

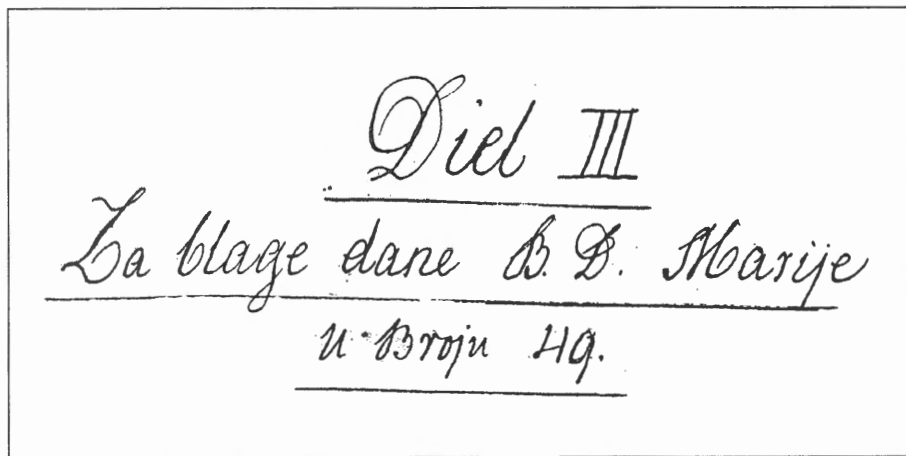
više klavirski nego orguljski način harmoniziranja pučkih popjevaka. Imajući u vidu orgulje Pintarićeva vremena, koje su često imale samo pokraćenu pedalu klavijaturu, a i izdašnju prvu oktavu na manualu, možemo zaključiti da i ta orguljska pratnja na starim orguljama zvuči izvrsno. U cjelini, njegove harmonizacije djeluju zaokruženo, prirodno, dojmljivo i ugodno, te se Pintariću zaista treba diviti kako je uspio bez prethodnika u izgradnji orguljske pratnje ostvariti gotovo savršenstvo. Kada je izrađivao *orguljsku* pratnju za popijevke objavljene 1849. u *Knjizi pjesmah* nije imao prethodnika niti uzora u Hrvatskoj, ali je već i u tom djelu pokazao izuzetnu vještinu harmoniziranja. U CL-u to je umijeće još više usavršio, tako da se te njegove harmonizacije nastale prije 150 godina mogu natjecati s harmonizacijama hrvatskih cecilijanaca i suvremenih crkvenih skladatelja. Osim toga, njegovu školsku pjesmaricu *Knjigu pjesmah* treba smatrati prvim tiskanim hrvatskim djelom s potpunom orguljskom pratnjom. Valja također naglasiti da je Pintarić svim popijevkama CL-a skladao vrsne predigre i zaigre koje pjevače prirodno uvode u početak pjevanja popijevke ili njezinih drugih kitica. One s popijevkama čine skladnu cjelinu. Vrsne zaigre zahtijevaju i vrsnog orguljaša, gotovo virtuozu. Osim toga, Pintarić je na početku svakog dijela (sveščića) CL-a donio veoma uspjeti vlastiti duži preludij pa ga se smatra prvim hrvatskim značajnijim skladateljem skladbi za orgulje.

NEDOSTACI POPJEVAKA CL-a

Franjo Kuhač ocjenjujući umjetničku vrijednost tvrdi kako je Fortunat Pintarić bio (...) *takve sretne inspiracije, da će Pintarić u nas možda dugo ostati nedostiziv. Pučke njegove crkvene popijevke nisu plod glazbena zanatlije ili plod fantazije običnog fratarskog orguljaša, već izljev čistog pobožnog ushita, koji je pogodio hrvatski pučki glazbeni ton i ukus i duboko zavirio u dušu pobožnog nam puka. Ni u jednoj od ovih njegovih melodija nema glazbenog nesmisla, mršave koncepcije, nelogičnog razvoja ili čak prisiljenosti ili prostasštva, svaka je melodija misaona, bujna, logična, istinska, naravna i uglađena. U nekim popijevkama možemo naći takav pobožni osjećaj i izražaj da te gotovo uzdrma i uznese do nebeske visine.*⁴³ Izrečeni sud Franje Kuhača je pretjeran jer uza sve opisane odlike najveći broj popjevaka CL-a ipak ima veliki broj nedostataka. Otkrit ćemo ih ponajviše u brojnim popijevkama koje ne pružaju opći dojam *prirodno sazdana cjeline*. Naime, Pintarić u mnogim popijevkama ne vodi prirodnim slijedom melodiju postupno u luku, već njezin slijed neprirodno razdvaja naglim skokovima udaljenih intervala od sekste do decime, ili upotrebom slijeda kromatskih intervala čak i u opsegu jednog

⁴³ Usp. Kuhač F., *Ilirski glazbenici ...* str. 80.

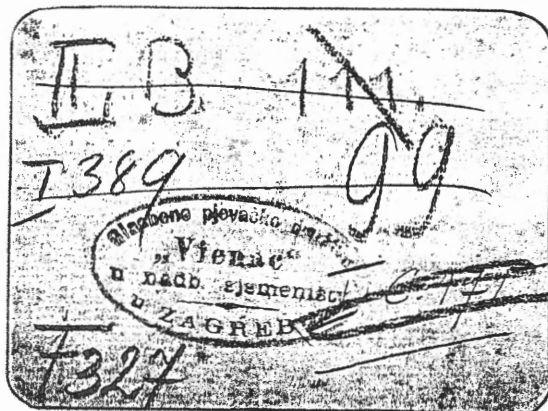
tetrakorda ljestvice,⁴⁴ te uvodi nove melodijske motive koji djeluju kao zakrpa već postojećima. K tomu valja dodati i, nedopustivo za pučku popijevku, veliki opseg napjeva u kojima se melodija kreće u udaljenostima decime. Od toga nedostatka boluje gotovo 2/3 popjevaka CL-a. Ako bismo vrednovali po tim kriterijima npr. od 49 marijanskih popjevaka, koje su, čini se, i najizvrsniji dio CL-a, jedva bismo mogli izdvojiti dvadesetak koje bi bile prikladne pučkom crkvenom pjevanju i za koje bismo mogli tvrditi da su *vršne*. To bi bile popijevke: *Hvalimo te, Marijo; Pozdravljam te, Kraljice; Marijo, od sunca sjajnija; O Marijo, Majko Božja; Svi u glas jezici, Zdravo, o Djevice; O Marijo, ti jedina, Još nikomu, Danak svaki, O djevah, Djevice; Zdravo, Zvijezdo mora; Zdravo, ufanje tog svijeta; O Marijo, mili glas; Zdravo, o Djevice; Prečista Djevice, Kraljice nebeska, Majko Djevo, Ti jedina.*⁴⁵ U ostalim dijelovima CL-a postotak vrsnih popjevaka relativno je još manji. Razlog za to proizlazi iz činjenice da je CL Fortunat Pintarić zamislio kao *autorski opus* te je nastojao tekstove postojećih popjevaka, koje su već imale izvrsne napjeve, nanovo skladati što bi i za još nadarenijeg skladatelja bilo preteško. Naime, vrsna pučka crkvena popijevka je zapravo glazbena minijatura, a poznato je da je i u slikarstvo teško stvoriti na području minijature remek-djelo, pa tako i u glazbi jer je skladatelj ograničen kratkoćom trajanja napjeva i malim opsegom melodije. Stoga je šteta što Fortunat Pintarić nije u CL unio još više postojećih napjeva crkvenih popjevaka, već se odlučio na njihov tekst skladati novi napjev što u većini slučajeva nije dobro obavio.

Signature na koricama Diela III. CL u Arhivu Glazbenog društva "Vijenac"

⁴⁴ Npr. u popijevci *Smožna odičena* u taktovima, 29.-34.

⁴⁵ Usp. CL (izvornik) str. 144., 145., 147., 157., 160., 172., 173., 176., 177., 179., 182., 183., 188.

Naslovnica Diela III. CL u Arhivu Glazbenog društva "Vijenac"

Maria mili glas

Sogano

4

Prostava svijeta!
Prostava svijeta Maria
Uzmi me i odvedi me
Uzmi me i odvedi me Maria
O Maria! najljepša svadba
Moji pitali ti ga nosi
Govori i na pomeni z ova Maria!

119

Lagano

1835.
to namu. Slavno Ime Marije. Nedjelja pr. malog Gospođ.

1. O Mari-jo: mili glas, slavno i-me za sve nas
 2. Od sunca, si svetli-ja, a od zvezdab sjajna-ja
 3. Kad za-ču-je ime tve, koji tebe no-su-je

1. Mari-jo: ime tvoje kao cujem, u sercu se ra-du-jem. Mari-jo: O Ma-ri-jo:
 2. Mari-jo: vjedomu tebe kva-li-mo, sendaino te slavi-mo. Mari-jo: O Ma-ri-jo:
 3. Mari-jo: curas od zla o-no-ga, i od grieha- tu-ko-ga. Mari-jo: O Ma-ri-jo!

1. te be: sama: zelim uvek kva-li-ti, pred svim svetom sla-vi-ti, Ma-ri-jo:
 2. jer to sup tvoj daje nama, mi-lo-sti: kad: tvoje: vriedno-sti Ma-ri-jo:
 3. molis sinka, da nam grieha opro-sti, du-se naše o-či-sti. Ma-ri-jo!

O precista djevice
 Neba, zemlje kraljice
 Marijo!
 Utisnice pravednikah
 Pomoc svih nevrednikah
 Marijo!
 O Marijo! rajoka mata
 mi ti: pomoz: da za nas
 sada, i u svemir: cas
 (MARIJO!)

SUMMARY

Fortunat Pintarić belongs to the greatest church composers in the history of the Croatian people, whose title “the Croatian Mozart” is perhaps a little too exaggerated. He obtained the title mostly owing to his instrumental compositions for the organ, especially *Dudaš*, which are doubtlessly the most valuable part of his opus as a composer. The analysis of his church folk valuable part of his opus as a composer. he analysis of his church folk chants from CL as well as the ones published in the “Book of Chants” (“Knjiga pjesmah”) clearly shows that even in that field he was fruitful, good and special, despite all the imperfections of a great number of his chants. We can say that he created his own style of the Croatian folk chant, primarily characterized personal piousness and liturgical ceremony in the same extend.

Owing to the excellence of the melodious harmonization a great number of the chants even nowadays, 150 years after their appearance, is still capable of arousing pleasant spiritual mood in the listener.

The discovery of the new parts of his original CL obliges us to study it carefully and to evaluate it fully, both in regard of the text and tune, which will show that considerable part of Fortunat Pintarić’s work in the new light.